

XI 4
833/XXXI
LELT. 2001

A GYERMEK

ÉS AZ IFJÚSÁG

DAS KIND • L'ENFANT

ZEITSCHRIFT DER
UNGARISCHEN GESELLSCHAFT
FÜR KINDERFORSCHUNG
UND JUGENDKUNDE

ORGANE DE LA SOCIÉTÉ
HONGROISE POUR L'ÉTUDE DE
L'ENFANT ET DE LA
JEUNESSE

ALAPÍTOTTA: NAGY LÁSZLÓ 1907.

BOGNÁR CECIL

KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL

SZERKESZTI

CSER JÁNOS

FŐMUNKATÁRS

SZÉKELY KÁROLY

XXIX. ÉVFOLYAM

BUDAPEST, 1937.

1—6. SZÁM

KIADJA A MAGYAR GYERMEKTANULMÁNYI TÁRSASÁG

Tartalom. — Inhalt. — Table des matières.

<i>Pénzes Zoltán</i> : A tanuló lényegmeglátó képessége	1
<i>Hajós Elemér</i> : A tekintély és korunk nevelésügye	10
<i>Kempelen Attila dr.</i> : Nyolcadikos tanulók biológiai ismeretei	21
Figyelő. (<i>Székely Károly</i>)	25

Irodalom.

Könyvek. <i>Baranyai Mária és Keleti Adolf</i> : A magyar nevelésügyi folyóiratok bibliográfiája (1841—1936) (<i>Székely Károly</i>) — <i>Bátky—Györffy—Viski</i> : A magyarság néprajza (<i>Székely Károly</i>) — <i>Belohorszky Ferenc</i> : Magyar problematika a középiskolában (<i>S—s</i>) — <i>Békésy Sándor</i> : Hivatások, életpályák (<i>Révész Emil dr.</i>) — <i>Vitéz Faragó Ede</i> : A cserkész és a családi nevelés (<i>Szabó Miklós dr.</i>) — <i>Kósa Szabó Erzsébet</i> : A gyermeknyelv pedagógiájának alapvonalai (<i>Dobos László</i>) — <i>Mester János dr.</i> : Bosco Szent János nevelői rendszere (<i>Révész Emil dr.</i>) — <i>Nagy Mária Ilona</i> : A gyermek és a halál (<i>Révész Emil dr.</i>) — <i>Elsenhans, Th.</i> : Psychologie und Logik (<i>Révész Emil dr.</i>) — <i>Morichini, U. e Hirsch, G. M.</i> : Come assumete il vostro personale? (<i>Tobisch Irén</i>)	33—40
Folyóiratszemle (<i>Székely Károly</i>)	40—45
Ifjúsági irodalom (<i>Dobos László</i>)	45—47
Inhaltsangabe. — Résumé. (<i>Karl Székely. S. noch Umschlag S. 3.</i>)	48

Kéziratokat nem adunk vissza!

Minden cikkért szerzője felelős.

A Magyar Gyermektanulmányi és Gyakorlati Lélektani Társaság elnöke: **v. Duzár József dr.** egyetemi tanár, Pécs, ügyvivő elnöke: **Bognár Cecil dr.** egyetemi rk. tanár, Pécs, főtítkára: **Cser János dr.** tanár; hivatalos helyisége: Budapest, VIII., Mária Terézia-tér 8., I. em. Ide küldendők a kéziratok, könyvrendelések, reklamációk stb.

A Társaság évi tagdíja 5 P, melyért **A Gyermek és az Ifjúság** című folyóirat jár. Csekkszám: Magyar Gyermektanulmányi és Gyakorlati Lélektani Társaság 35557.

A tanuló lényegmeglátó képessége.

Írta: Pénzes Zoltán.

Ma, a tantervi vajúdasok idején, nem időszerűtlen dolog az iskola értelemnevelő munkájának egyik-másik problémáját ismételtén felvetni és azokat a neveléslélektan és a gyermeklélektan modern eredményeivel egybevetve újabb és újabb vizsgálat alávetni. A tantervszerkesztés középponti feladata az anyag kiszemelése. Ezt a nemzetnevelés egyetemes útjainak szolgálatába kell ugyan állítani, de sohasem szabad elfelejtenünk, hogy a „gyermek elé hozott roppant feladattömeget (melyet az *iskola* jelent) a gyermek szempontjából is” meg kell vizsgálnunk. Ezt a művelődési anyagot úgy kell adnunk, hogy a lényegeset nyújtuk és az még se fokozódjék le a „dióhéjműveltség” színvonalára.¹ Régóta vitatott és érdeklődéssel kísért probléma ez. Hányszor halljuk ma is, hogy a folyton bővülő művelődési anyagban a gyermek nem látja meg a lényegest. Hányszor hangzik fel a panasz, hogy nincs idő a lényeges megértetésére. Hányszor érezzük, hogy tanítványaink egy-egy tananyagrészt lényegének meglátásához szükséges értelmi fejlettséget még nem érték el. Az újabb nevelés- és gyermeklélektan művelői (Bühler, Domarus, Poppelreuter, Piaget, nálunk Imre Sándor, Várkonyi Hildebrand, Boda István) gyakran mutatnak rá azokra a mulasztásokra, amelyeket a lényegmeglátóképesség fejlesztése terén az iskola értelemnevelő eljárásaiban elkövet.

Ennek a képességnek vizsgálata nem könnyű, nem egyszerű feladat. Sok szempontú, sok felé ágazódó, szövegményes kérdés. Szálai átnyúlnak a nevelés célrendszerének, alaptényeinek, lélektani vonatkozásainak területére, mert az értelmi nevelés legközpontibb kérdéseivel, főként a tanításterv, a túlterhelés stb. kérdéseivel fonódnak össze. Ha mégis szembe akarunk nézni vele, néhány alapvető kérdést kell felvetnünk:

¹ Várkonyi H. dr. „Nevelés és gyakorl. lélektan.” Csel. Isk. 1935. 206. l.

a) Mit kell a gyermek, az ifjú lényegmeglátó képességén értenünk?

b) Melyek e képesség fejleszthetésének feltételei, illetőleg akadályai?

c) Milyen eszközökkel háríthatjuk el vagy enyhíthetjük ezeket az akadályokat?

Ezekben a sorokban az első két kérdés mélyére kívánunk csak bevilágítani, a teljességre törekvés szándéka nélkül.

A lényegmeglátó képesség Boda István meghatározásában² „képesség a *dolgok* (tárgyak és viszonylatok) lényegének, az egyes dolgokat szükségszerűen *éppen ezzé vagy azzá* a dologgá tevő *lényeges* jellegzetességeinek felfogására”.

A lényegérzék fejlettségének foka a tanuló fogalomalkotó tevékenységének, esetleg meghatározóképeségének jellegéből állapítható meg. A fogalom kialakítása pedig végeredményben hármias értelmi tevékenységre vezethető vissza: az analízis, a szintézis és az osztályozás műveletére. Ezekben az értelmi munkafolyamatokban azonban a *viszonyító tevékenység*, azaz a *relációkat kereső, megragadó, meglátó tevékenység* viszi az uralkodó szerepet. Nem azt akarjuk ezzel mondani, hogy a lényegmeglátás további elemekre bontható. A lényegmeglátás sajátos, teljes, felbonthatatlan értelmi tevékenység, az egész intellektusnak — mint strukturának — egyik tényezője. Maga is strukturális egész, amelynek összetevői között uralkodó befolyása van az általános viszonyító képességeknek. A lényegmeglátás képessége tehát nem utolsó sorban a relációkba való belelátás képességének fejlettségétől, a viszonyító készség begyakorlottságától függ. Ezt az álláspontot foglalja el Pauler Ákos is: „a reláció minden dolognak konstitutív mozzanata... a lényeghez mindig bizonyos reláció is tartozik.”³ Valamely dolog éppen lényegénél fogva mindig tagja egy relációkomplexumnak, függetlenül attól, hogy a gondolkozó személy ezekre a relációkra ráeszmél-e vagy sem.

Ezeknek a relációknak* meglátására szolgáló képesség fej-

² „A zseni lélektanához.” M. Psych. Társaság közleményei 5. sz. 1932. 7. l.

³ „Bevezetés a filozófiába.” 262. l. 217. §.

* A relációelmélet megállapításai szerint valamely reláció lehet:

1. *alapja* szerint *fiktív* (pl. az értelmi fokozat relációi), *objektív* (az okság, kölcsönhatás) és *transzcendentális* (különböző, egyenlő, hasonló, különféle, ellentétes, ellentmondó stb.);

2. *tagjainak száma* szempontjából *uniformis* (egy-egy tag relációja, „one-one”) vagy *multiformis* (egy tag relációja többhöz, „one-many” és több tag relációja többhöz „many-many”);

3. *tagjai minősége* alapján *homogén* vagy *heterogén*;

4. *tagjai felcserélhetősége* szerint *szimmetrikus* vagy *aszimmetrikus*, végre

5. *az ismeretkör vagy tudományterület* szerint *logikai*, *lélektani*, *matematikai*, *fizikai*, vagy *jogi*, *társadalmi*, *gazdasági* stb.

leszthetésének, nevelhetőségének álláspontján állva legelőször azt a kérdést vetjük fel, hogy a viszonyítóképesség fejlődési folyamatában egy 10—18 éves átlagos tanuló életkorának milyen fejlettségi fok felel meg.

A relációk észrevételének készsége tekintetében a tanuló tagadhatatlanul fejlődik. Ez egész intellektusa gazdagodásából következik. Bühler K. szerint „felnőtt emberek átgondolt világképében az egész logikai rend végeredményben a tapasztalás nagy, kicsi és legkisebb alkotó részei közötti relációk észrevételén nyugszik.⁴ A gyermek első relációteljesítménye valószínűleg az érzetek *megkülönböztetése*; valamivel később, kb. $\frac{3}{4}$ éves korában teszi az első *összehasonlítást*. De már 2—3 éves korában elég bonyolult transzcendentális relációk megtagadására képes (hasonlóság, egyenlőség, különbözőség), sőt a fiktív relációk köréből is észreveszi a legegyszerűbbeket (pl. az ok és okozat viszonylatát).⁵ Hogy a tanuló értelmi fejlődésének folyamatában valamelyik reláció meglátására szolgáló adaequat érzék a többitől függetlenül alakulhat-e, arra vonatkozólag két nézet áll egymással szemben. Az egyik szerint⁶ a relációk strukturális egészet alkotnak s így mint az értelem alkotórészei együttfejlődnek, valahogyan koncentrált körökben. Fejlődésükben persze valamelyikük lehet az egyén korához képest előrehaladottabb, vagy szándékosan és egyoldalúan kifejlesztett. A másik vélemény értelmében⁷ a relációstadiumok nem folytonosan, hanem ugrásszerűen fejlődnek. Bizonyos korban bizonyos kategóriák lépnek fel, melyeket azelőtt nem használt a gyermek.

Figyelemmel mindezekre, a 10—18 éves tanuló értelmi fejlődésében hozzávetőlegesen három szakaszt különböztethetünk meg. Ezek a szakaszok nincsenek élesen elhatárolva, határaik elmosódtak, egymásbafolyók.

Az analízis kora: a 10—13 éves tanulóban gyakorlati beállítottsággal megindulnak a rendszeres elsajátítás műveletei. Mint az analízis eszközei, túlnyomó erőre kapnak a *különbözőség*, *különféleség*, *ellentét*, *ellentmondás* stb. transzcendentális viszonylatai. Ezek a relációk alkalmasak arra, hogy az eddigi vázlatos szemléletelmények bensőleg élesebben és gondosabban tagolódjanak és hogy más szemléletektől, képzetektől, fogalmaktól jellegzetesen különváljanak. Ezen az úton alakul ki fokozatosan az *objektív relációk meglátása* iránti sajátos érzék, így lép fel az okság, a kölcsönhatás relációstádiuma s kezdődik a törvényszerűségek mélyébe való tudatos beelátás. Kifejlik

⁴ „Die geistige Entwicklung des Kindes.” Jena, G. Fischer. 184. l.

⁵ Bühler: i. m. p. 197—199.

⁶ Conrad Barth: Päd. Psych. 1933. évf.

⁷ W. Stern: Beiträge zur Psych. der. Aussage. Leipzig, 1905.

a tanuló korát jellemző gyakorlati gondolkodás, amely eddig közömbösségét lázas tevékenységbe lendíti át.^{7a}

A szintézis kora: a 14—16 éves serdülő érdeklődése a külső valóságvilágtól kezd belső, lelki élményei felé terelődni és pedig mindjobban érvényesülő érzelmi beállítódással. Ez a serdülésre jellemző érzelmi alaphangulat lényeges tényezője a problématudat fokozatos kialakulásának, ami aztán a szintetikus elmeműködést indítja meg. A transzcendentális relációk közül most a *hasonlóság, rokonság, egyenlőség* stb. viszonylatai válnak hangsúlyozottakká. Az érzelmi beállítottsággal együtt szerephez jutnak a *fiktív relációk*, az egy-egy tag relációjának eddigi uralkodó helyét a többágú viszonylatok (one-many, many-many) töltik be. A gyakorlati gondolkodás iránya az elvonás vágányára váltódik és a tevékeny gyermek lassankint kontemplatívva lesz.

A rendszeralkotás kora: a 17—18 éves ifjú értelmi életének középpontjában a gyöttrő alaphangulatú problémaélmények feloldása és rendszerező, elmélyülő feldolgozásuk áll. Különösen döntő feladatuk van itt az *osztály, rész-egész, összefüggés stb. relációinak*, hogy a magasabbrendű és nagyobb szintetikus egységeknek, mint pl. az absztrakt fogalmak rendszerének (elmélet, tudomány) vagy az eszményi igazságok rendszerének (vallás, etika) kiépítését szolgálják.

Az, hogy ezekben a periódusokban milyen relációkategóriák kapnak túlerőre, csak sajátos neveléstani megfigyelésekkel és próbákkal igazolható véglegesen és teljesen, még pedig az egyes viszonyító érzékek fejlettségét kutató, sajátos értelmiségi próbákkal.

Ilyen próbasorozatokkal vizsgáltunk meg 380 gimnáziumi és polgáriiskolai tanulót, természetesen csak azzal a *redukált célkitűzéssel*, hogy a *kérdésben tájékozódást szerezzünk*. A próbák összeállításához részben a szegedi Ferencz József Tudományegyetem pedagógiai-lélektani intézetében alkalmazott,⁸ részben más idevágó külföldi szakmunkákban (Stern—Wiegmann) ismertetett értelmességi vizsgálatokat használtuk.

A próbák egyes tételeinek kiválasztásánál két szempontról sohasem feledkezhetünk meg: a helyes felelet megadásához semmiféle különös szaktudományi ismeretet ne kívánjon és nyelvi, kifejezésbeli nehézséget a legfiatalabb vizsgálati személynek se okozzon. A sorozat hat részből áll:

Az I. csoportban 10 *nem-faj viszonylatban* álló fogalompár egyik tagját függőleges oszlopban írtuk fel és 1—10-ig sorszámoztuk. Mellette a fogalompár második tagját találjuk más sor-

^{7a} Ezekhez az eredményekhez jutott újabban: Schumacher is (Psychologie des Oberstufenkindes, 1933. 35. l.).

⁸ Közl. a szegedi Fer. József Tud. Egy. ped.-lélektani intézetéből.

rendben. A feladat az volt, hogy mindegyik jobboldali szó mellé, a pontozott vonalra, a legmegfelelőbbnek talált baloldali szó előtt álló számot kellett írniok.

A II. csoportban 5 sorban 5—5 fogalmat soroltunk fel. Mindegyik sorban kettőt kellett aláhúzniok, amelyek ok-okozat relációban vannak. Pl. munkabér, izzás, villanyóra, áram, szerelő.

A III. csoport függőleges oszlopában írt 20 fogalom mindegyikéhez az *ellentétes* fogalmat kellett írniok.

A IV. csoportban 10 fogalompár mindegyikéről meg kellett állapítaniok, hogy miben *hasonlítanak és miben különböznek*. Pl. pék — molnár.

Az V.-ben 50 fogalmat soroltunk fel. Közülük 5—5 összetartozót kellett kikeresniök, egy-egy sorba leírniok s minden sorban a *főfogalmat* megnevezniök.

A VI.-ban 15 adott fogalompárhoz a zárójelben levő 6 fogalom közül kettőt kellett aláhúzniok, amelyek az adottakkal *analóg-relációban* vannak. (Viszonyító érzék vizsgálata.)

A vizsgálati személyeket 6 korosztályba osztottuk:

- a) a 12—12 $\frac{1}{2}$ évesek
- b) a 13—13 $\frac{1}{2}$ „
- c) a 14—14 $\frac{1}{2}$ „
- d) a 15—15 $\frac{1}{2}$ „
- e) a 16—16 $\frac{1}{2}$ „
- f) a 17 évesnél idősebbek.

Minden egyes korosztályban megvizsgáltuk valamennyi próbafajta nézve, hogy mennyi a helyes felelet %-os arányszáma. Ugyancsak ezt számítottuk ki *egész sorozatunkra* nézve. Végül külön megállapítottuk azt is, hogy az egyes korosztályok bizonyos relációfajtákból hány %-nak voltak tudatos birtokában. Eredményeinket a következő táblázatok tüntetik fel:

Korosztály	I	II	III	IV	V	VI	I—VI
a	77	61	66	23	28	23.5	31
b	83	57.5	69.5	23	29	24	31
c	86	58	70	24	31.5	25	33
d	92	61	70.5	30	33	29	36.5
e	94	65	75.5	37	59	34	50
f	96	64.5	75.5	40	67	35	54
	24.7%	13%	14.4%	74%	140%	49%	74.2%

A két szélső érték közti különbség a legkisebb érték %-ában (fejlődés %-a)

Talán még jellemzőbben adódnak a viszonyok, ha három korosztályra redukáljuk fenti adatainkat: a valószínű serdülés előtti, alatti és utáni korokra (14 évig, 14—16 évesek, 16 felettek):

Korosztály	I	II	III	IV	V	VI	I—VI
Serdülés előtt	80	56.5	68	22.8	28	23.6	31.1%
Serdülés alatt	88	57	71	27.6	34.8	26.8	36 %
Serdülés után	96	63.5	75.5	39.5	67.6	37	54.1%
Fejlődés %-a	20%	10.6%	11%	73%	141.5%	56.8%	74%

Bár elég gondosan ügyeltünk arra, hogy a próbák egyes tételei csak a legelemibb ismeretanyagot tételezzék fel, sőt nyelvi nehézségeket se tartalmazzanak, mégis biztos, hogy adataink számszerűsége nagy mértékben függ a tanuló *környezetétől*, azaz az ezzel összefüggő *kedvező értelemfejlesztő hatások érvényesülésétől*. Ha pl. a salgótarjáni 15 éves polgáristák a III. próbát 60.5%-ban tudták elkészíteni, a hasonló korú gimnázisták, akik magasabb szintű környezetben élnek és természetszerűen egyénenként is válogatottabbak, 80%-ban tudtak ennek megfelelni. A budapesti azonos korú gimnázisták valószínűleg még nagyobb arányszámban képesek ugyanazt a próbát elvégezni. De a *fejlődés menetére* nézve — azt hisszük — ennek nincs lényegesen módosító befolyása. Tanulóink relációkészletének fejlődése, gazdagodása tekintetében adataink talán elég támpontot nyújtanak a következők megállapításához:

A nem-faj, ok-okozat viszonylatoknak, valamint az ellentét viszonylatainak meglátásában a serdülés előtti készségekhez képest lényegtelen a fejlődés. Igen jelentékeny azonban a haladás különösen a genus proximum és kisebb mértékben a differentia specifica felismerése tekintetében, általában a főfogalom megtalálásának készségében, valamint az analóg-viszonylatok meglátása terén. Próbasorozatunkból nyert adataink támogatást nyújtanak ahhoz a felfogásunkhoz is, hogy a *magasabb értelmi munkához szükséges relációk meglátása tekintetében igazi fejlődés csak a pubertás lezajlása után várható.* Ezt látszik igazolni a relációk meglátásának általános képességét jellemző összefoglaló adatunk is. (I—VI.)

Sorozatunk 70 tételéből kiválasztottuk azokat, amelyekben csak absztrakt fogalmak vannak (15) és azokat, amelyekben csupán konkrét fogalmak szerepelnek (50), és azt igyekeztünk megállapítani, hogy a megvizsgált tanulók korosztályuk szerint milyen %-os arányszámban képesek céltudatosan és biztosan alkalmazni absztrakt, ill. konkrét fogalmaikat. Tapasztalataink a következőkben foglalhatók össze:

Az a)	korosztálybeliek az absztrakt fogalmak	33	%-ával,
b)	"	35	"
c)	"	36	"
d)	"	38	"
e)	"	46.5	"
f)	"	48.5	"

dolgoztak biztosan, tehát a fejlődés a legfiatalabbak teljesítményéhez képest 47%. Ezzel szemben a konkrét fogalmak közül a legkisebbek 52.2%-ot, a legidősebbek 69.2%-ot alkalmaztak teljes biztonsággal úgy, hogy itt a fejlődés már csak 32%-os. Az *elvont fogalmak birtokában tehát vizsgált tanulóink csak 15—16 éves korukban kezdenek igazán otthonosak lenni*, addig ilyen természetű fogalomkészletük szerény és elég kezdetleges.

Egyes sajátos relációkategóriákban is külön vizsgálat tárgyává tettük a tanulók fejlődését. Eredményeink közül megemlítjük a következőket:

Nem-fajviszonylatok száma 25 volt. Ezek közül biztosan felismerték:

a)	korosztály	55.2%
b)	"	58 %
c)	"	58.8%
d)	"	65.6%
e)	"	75.6%
f)	"	76 %-ot. A fejlődés itt 38%-

nyinak mutatkozott.

Az időbeli egymásután, a történés logikai relációi közül a legfiatalabbak 14.3%-ra, a legerősebbek 24%-ra ismertek rá. Az egész rész viszonylatait jellemző adataink:

a)	17.7%
b)	18.9%
c)	22.3%
d)	27.6%
e)	32 %
f)	33 %

A fejlődés itt 80%-os. Szinte *megdöbbentően alacsony ezekben az elmélyüléshez elengedhetetlenül szükséges viszonylatokban felmutatott teljesítmény, még a legmagasabb korosztályokban is*, ha azokra a követelményekre gondolunk, amelyeket pl. a gimnáziumi tanterv bizonyos korú tanulóival szemben olykor támaszt. Meggondolásokra készítő észleletek ezek. Közülük még egyre mutatunk rá: megállapítható próbasorozatunkból, hogy a különbözőség, ellentét, ellentmondás relációi lényegesen korábban válnak teljesen tudatosakká, mint a hasonlóság, egyen-

lőség, analógia stb. viszonylatai, ami igen megszívlelésre méltó szempont a tantervszerkesztő számára.⁹

Kísérleteinknek — mint már mondtuk — legelső célja az volt, hogy a tanulók lényegmeglátó képességének mélyebb rétegébe láthassunk bele és a gyermeklélektan szempontjai szerint közelebből tájékozódjunk. De célunk volt az is, hogy rámutassunk a kérdés neveléslelektani fontosságára. A kísérleti neveléslelektan legelső magyar feladatai közé kell sorolnunk ennek a problémakörnek minél teljesebb kivizsgálását. Tervszerűen irányított próbák és megfigyelések adatait kell összehordani és azokat egységes vezetés alatt feldolgozni.

Csak ilyen megszervezett kutató munka árán lehetne megbirkózni a tanuló lényegmeglátó készségének céltudatos fejlesztését gátló akadályok elhárításával. Ezek az akadályok kétfélek: belsők és külsők. A *belsők* vagy az értelmi élet ú. n. elemeinek (a szemléleteknek, képzeteknek, fogalmaknak stb.) keletkezését, minőségi és erősségi jellegzetességeit megszabó pszichés folyamatok hiányai, esetleg rendellenességei, vagy az értelmi életet mindig aláfestő érzelmi, akarati összetevők hatásai (pl. a tanuló egyéniségében megnyilvánuló ösztönök, ellenszenv, önzés stb., avagy külső tényezőkkel kapcsolatosan a környezet, a hagyomány, az előítélet stb. hatásai). A *külső* akadályok: *a*) a tananyagának a mai nevelés változott céljaihoz képest túlméretezett terjedelme (általában, de az egyes tárgyakban is), *b*) a tananyagának a tanuló értelmi fejlettségét figyelmen kívül hagyó elosztása, vagyis a tanterv lélektanellenes struktúrája, végre *c*) a tanító személyiségével szemben támasztható neveléslelektani követelmények hiánya.

Ennek az igénytelen tanulmánynak szűkre szabott keretében nem terjeszkedhetünk ki a kérdés legáltalánosabb és valamennyi tantárgy szempontjaiból való vizsgálatára. Hogy milyen iskola-politikai intézkedésekkel (tanterv, iskolafajok stb.) vagy neveléstani eljárásokkal (módszer, szelekció, tanítóképzés stb.) sikerülhet a tanuló lényegmeglátó készségének fejlődése útjából ezeket az akadályokat elhárítani, az az egyes tantárgyak belső természetétől is függ. Ezúttal elgondolásunk szerint célravezető kritikai eljárásnak bemutatása kedvéért csak néhány idevágó megjegyzést szeretnénk tenni a *gimnáziumi mennyiségtan* tanításával kapcsolatos mai tantervi reformtörekvésekre. Két okunk van erre: egyrészt ezek a reformok időszerűek, másrészt belső természeténél fogva a matematika a lényegmeglátásnak leghatékonyabb nevelő eszköze. Hiszen minden lépése mennyiségek,

⁹ Megjegyezzük ez a tapasztalatunk Boda István dr. vizsgálatainak azzal az eredménnyel, hogy a középisk. tanulók a *különbségek* felsorolásában kifogyhatatlanabbak és aprólékosabbak, mint az értelmileg elmélyültebben gondolkozó egy. hallgatók. (Közl. a szegedi F. J. Tud. Egy. ped.-lélekt. int. 56. l.)

arányok, egyenletek, tételek stb. viszonyításában áll. A relációknak egyetlen egy tárgyban sincs olyan alapvető szerepük, mint a matematikában.

A modern mennyiségtanításban különösen két didaktikai elv érvényesítésére törekszünk: a *gyakorlatiasságra* és a *munkáltatásra*. A *gyakorlatiasságot* nemcsak azzal érjük el, ha a műveletek és szabályok begyakorlására a való élet közelségéből veszünk példáinkat, hanem elsősorban azzal, ha tanítványainkat a lényegesnek biztos meglátására és a szerzett ismeretek biztos begyakorlására neveljük. A most folyó gimnáziumi tantervreformok mindkét szempontot figyelmen kívül hagyják: a tervek szerint úgy halljuk, az első két osztály tárgya volna a közönséges számtan, és már a harmadik osztályban kezdődne az algebra tanítása. Pedig általános volt a panasz eddig is, hogy a középiskolai tanulók jelentékeny részének nincs kellő jártassága a közönséges számtani műveletek technikájában. Az alapos begyakorlás lehetőségétől fosztjuk meg a tanulót azzal, hogy két évfolyamba zsúfoljuk össze az anyagot, vagy két évre zsugorítjuk a begyakorlás idejét. De korai is a harmadik osztályú 12 éves gyermek számára az algebrai elvonás logikai művelete. A serdülés előtti kor az analízis kora, a megfigyelés, az adatgyűjtés, a gyakorlati tevékenység kora, tehát az absztrakt fogalmak s a köztük levő relációk meglátása iránt nem támadhat benne spon-tán érdeklődés. Végzetesen elhibázott próbálkozás volna ez a tantervi beosztás, valóságos merénylet a neveléslelektan követelményei ellen. Éppen fordítva, az algebra kezdő tanításának időpontját inkább el kellene halasztani, amíg a tanuló értelmi fejlettségének megfelelő fokára nem emelkedik. Böven kínál az élet olyan anyagot, amelynek feldolgozása a 13—14 éves gyermek aktív érdeklődése mellett és értelmi fejlettsége szintjén folyhat. Természetesen sohasem szabad megengednünk azt, hogy a begyakorlást az unalmasságig erőltessük. Addig menjünk el a gyakorlatiasságban, amíg az elméleti elgondolások és az elvonás magasabbrendű művelete iránt természetes érdeklődés feltámasztására nem számíthatunk. Nem helyeslehetjük a rendszeres bizonyító geometria tanításának megkezdését sem a harmadik osztályban. Még a negyedikben sem vált be. Hiába erőltettük a deduktív bizonyítások helyett a szemléltető igazolásokat. Ha egy tétel a tanuló előtt evidens, vagy szemléltető, nem érdekli az igazolás és unalmassá válik számára. Ha pedig rendszeres dedukciót kívánunk a 12—13 éves gyermektől, minél kevesebb posztulátumra és definícióra épített rendszert, akkor korához képest túlkövetelménnyel terheljük meg, mert az elmélet az ő korában „emészthetetlen”, „by its quality of stodge”.¹⁰

¹⁰ John Adams: The new teaching, London 1927. Chapter VI. Mathematics. By James Strachan, pp. 195—229.

A mennyiségtan tanításában ma még a *munkáltató tanítás* elvét is hangoztatják. Lényege az, hogy a tanulók a legnagyobb öntevékenységgel jussanak a régiekre támaszkodó új ismeretekhez és hogy a megfelelő munkamódot, az új ismereteket megismerő eljárást gyakorolják be kellőképpen. Alapjában véve ez régi és általánosan elismert követelmény, mert hiszen nem a sok részlet tudása az igazi cél, hanem inkább azoknak a munkamódotoknak a megismerése, amelyekkel a szükséges részletismeretek birtokába juthatnak. Azt kell tudnia a tanulónak, miképpen kell a részismereteket egymással értelmes viszonylatokba, vonatkozásokba hoznia. „A dolgok megismerése sok tekintetben relációskálákra való vonatkozást tételez fel.”¹¹

Hogyan ösztönözzük az olyan tanulónak öntevékenységet, aki értelmi fejlődésének alacsonyabb szintjén van, semhogy bizonyos relációk biztos meglátására általában képes volna? A mennyiségtan absztrakt fogalmai, vagy a mértan tételei között fennálló fiktív-viszonylatok meglátására hiába keresünk kifejlett érzéket a 12—13 éves tanulóban. Az elvonáshoz szükséges analog-relációk felismerését, vagy a definíciók lényegének, a genus proximumnak biztos meglátását nem az ő korától várhatjuk, ha csak fejlődésében nem előzte meg társait. A tantervet azonban — mi legalább így látjuk — nem a különös tehetségű tanuló szintjéhez kell alkalmazni, ha a gyakorlatiasság és öntevékenység elveit hangoztatva azt akarjuk, hogy az átlagos gimnáziumi tanuló tanulja meg a lényegeset meglátni és azt tanulja meg, ami lényeges.

A tekintély és korunk nevelésügye.

Írta: *Hajós Elemér.*

Soha annyi panaszkodó nevelő, soha annyi tiszteletlen és engedetlen gyermek nem volt, mint ma. A M. Kir. Gyermeklélektani Intézetben az anyák százával panaszolják fel, hogy nem bírnak otthon engedetlen gyermekeikkel, felnőtt lányuk minden szülői tisztelet és tekintély megcsúfolásával durván visszafelel nekik. Jönnek felháborodott és megtört apák, akikkel kamaszodó fiuk félvállról beszél és a dorgálásra öngyilkossággal vagy a jobbik esetben hazulról való elszökéssel fenyegetőzik. Az iskolák százával küldik panaszos leveleiket hozzánk, mert nem bírják a szülők által elkapott gyermekeket fegyelmezni, figyelemre és munkára szoktatni. Majd megint a szülők panaszkodnak az iskolára, mert mostanában annyi ott a tiszte-

¹¹ Paul Henkler: Arbeitsschulmäßiger Rechenunterricht 39. I.

letlen, engedetlen tanuló, akiktől sok olyan rosszat tanul el a gyermek, amit odahaza soha nem látott. Csupa panasz, mindenki panaszkodik nálunk, úgyhogy intézetünket találóan illetné meg a „panaszok háza” elnevezés.

Tagadhatatlan, hogy az ellentétes világnézetű harcok kavargásában átmeneti zűrzavaros korszakot élünk, amelyben a régi tekintélyen alapuló kapcsolatok nagyon meglazultak. Pedig az a nemzedék, amelyik megtagadja a tekintély tiszteletét, forradalomba sodródik. Éppen ezért szokták a forradalmárok munkájuk sikere érdekében legelőször a tekintélyt aláásni. Ha a dél-amerikai örökös forradalmakat kezdjük vizsgálgatni, kiderül, hogy ott is a tekintélyt, elsősorban a szülők tiszteletét és tekintélyét rendítették meg. Nyisztor Zoltán „Felhőkarcolók, őserdők, hazátlanok” című könyvében találhatunk erre vonatkozó megdöbbentő adatokat. Délamerikai útjáról írt beszámolójában azt mondja, hogy ott van a gyermekek Eldorádója s a korlátlan szabadságot élvező gyermekcsereg a gyermekek paradicsomából valóságos gyermeki rémuralmat csinál. Életében még nem látott olyan vásott, pajkos, arrogáns és tiszteletlen gyermekeket, mint Dél-Amerikában. A tisztelet legkisebb jelét sem mutatják a felnőttről, amit saját bőrén, illetve kalapján tapasztalt ki mindjárt az első napokban. Egy kis lurkó valami sárgolyóval alaposan félrebillentette illusztris írónk fekete papi kalapját, mire jogos felháborodásában rögtön ott a helyszínen kézzel akarta kimeríteni a megérdemelt büntetést, de nagy szerencséjére kísérői még idejében figyelmeztették és megmásították vele elhatározását azzal a magyarázattal, hogy csak rendőr és börtön tudná megmenteni őt a gyermekek megbüntetéséért kijárni szokott lincseléstől. Mindjárt arról is felvilágosították, hogy a délamerikaiak a rosszul értelmezett gyermekvédelemben odáig mennek, hogy a szülőknek még a szülői ház fedele alatt, a nyilvánosság teljes kizárása mellett sincs joga gyermekét megfenyíteni, mert ha a megsértett csemete feljelenti őket a rendőrségen, menten hűvösre teszik őket, — már t. i. a szülőket. Leír még egy nagyon idekívánczó megrázó esetet is. Egy öreg éjjeli őr kiült pipázgatni szolgálati helyének kapujába, miközben egy vásott gyermekcsoporthoz olyan közápport zúdított feléje, hogy az öreg eszméletlenül bukkott le a padról. Egy arra jövő jobbérzésű munkásember jogos felháborodásában szétcsapott a jövőendő forradalmár gyermekhad között. Mintha a föld alól lépett volna elő egy addig nem mutatkozó rendőr, s a munkás börtönbe került, pedig az éjjeli őr halálát lelta a közápor alatt. E tiszteletlen gyermekcsereg azonban a felnőttektől tiszteletet követel a maga számára, például üdvözlésnél a kézfogást elengedhetetlen feltételnek tartja. Amikor Nyisztor Zoltán érdeklődésből egy-egy iskolába betekintett, teljes tisztelettel és komolysággal végig kellett parolázni minden egyes nebulóval végig egészen a számárpádig.

A társadalmi élet egészséges fejlődésének elengedhetetlen feltétele, hogy benne a tekintély érvényesüljön. Ahol emberek élnek együtt, ott valamiféle rendnek kell lenni, vagyis legyen aki parancsol s olyanok is legyenek, akik engedelmeskednek. Aki parancsol, az a tekintély képviselője. De ki az, aki parancsol és ki az, aki engedelmeskedni tartozik? Isten szabályozta ezt a kérdést számunkra a negyedik parancsolatban. A tekintély felett tehát vallásos fény ragyog, Isten parancsa, Isten akarata. Írva van: *„Nincs hatalom, hanem csak Istentől, amelyek pedig vannak, Istentől rendeltettek.“* (Szt. Pál Róm. 13, 1.) Ezáltal veti meg vallásunk a tekintélytisztelet alapját. Tekintély nélkül nincs társadalom, tekintély pedig nincs Isten nélkül.

A tekintélytiszteletre való nevelés első lépése a tiszteletre szoktatás legyen, mert a tisztelet a nevelés alapja s akiben azt felébreszteni nem tudjuk, azt nevelni sem tudjuk. A tisztelet nyit utat a nevelőhatásoknak, a tisztelet hiánya eltorlaszolja ezt az utat. Igazi szülői tisztelet pedig vallásos nevelés nélkül elképzelhetetlen. A tisztelet úgy fejlődik ki legkönnyebben a gyermekben, ha ahhoz szeretet is társul. Ezért több a tisztelet, mint a szeretet, mert az előbbi az utóbbit is magában foglalja. Nem szabad tehát attól félni, hogy a szeretet lerontja a szülői tiszteletet és tekintélyt. Sőt, ellenkezőleg! Nincs tisztelet szeretet nélkül és nincs tekintély tisztelet nélkül. Az a tekintély, mely nem alapszik a szereteten, az túlságosan kemény, férfias, kaszárnyaízü s nem való a gyermekszobába. De meg a gyermek fél megbántani azt, akit szeret, viszont gyakran érez hajlandóságot arra, hogy bosszúságot szerezzen annak, akitől fél. Tekintély és szeretet együttesen adja meg a nevelés szellemét. A szeretet pedig olyan legyen, amely a gyermek érdekében hajthatatlan is tud lenni s nem puhítja el a lelkét azzal, hogy minden szeszélyes vágyát azonnal teljesíti. A szeretet tehát nem jelenti azt, hogy mindent elnézzünk a gyermeknek, hanem adott esetben a büntetéstől sem szabad visszarettenni, csak azt nem szabad szem elől téveszteni soha, hogy a büntetéseknek lélektanilag mindig helyesnek kell lenni. Büntetésre igen is szükség van, csak a büntetés ne legyen megalázó, megszégyenítő, hanem szolgálja az emberi lélek természetes kiengesztelési vágyát. Elnéző, becéző nevelés mellett nem tud acélos ellenálló képesség, egyenes és szilárd jellem kifejlődni, mely előkészíthetné a gyermeket az élet gyakran kegyetlen csapásaira. Az tehát a jó nevelő, aki a lélek érdekében tett következetes nevelői eljárásában kemény mint az acél, de oly gyengéden is tud szeretni mint egy édesanya.

Elvitathatatlan, hogy korunk sajátos vonása a már majdnem általános tiszteletlenség és a tekintély el nem ismerése forradalmi propaganda eredménye, mely a felsőbbiséget lekicsinyli, hagyományainkat ócsárolja, a meglévő rendszert elítéli, a bajokért a polgári társadalmi rendet hibáztatja, a vezető egyéneket

pedig bűnbaknak állítja be, hogy tekintélyüket aláássa. Ez mind igaz, de az is igaz, hogy sok szülő maga tépi le homlokáról azt a tiszteletet parancsoló tekintélyt, amellyel Isten ruházta őt fel. Pedig soha annyira nem volt szükség a tekintély irányítására, mint ma. Sajnos, napjainkban sok szülőnek nincsen tekintélye, mert sok szülőben nincsen tisztelni való. Azért is kevesebb a tekintély, mert kevesebb az erkölcsös ember. A vallástalan szülőknek sincs tekintélye, mert a tekintély elvét vallási megalapozottság nélkül fenntartani nem lehet. Aki tekintélytiszteletre akar nevelni, annak el kell ismerni Isten negyedik parancsát, de vele együtt az egész vallást is. Ha a gyermek nem tartja meg a negyedik parancsolatot, annak többnyire az az oka, hogy a szülők sem tartják meg Isten többi parancsolatát. Pedig tekintélytiszteletre nemcsak a családi körben van szükség, hanem az emberiség kultúrájához is nélkülözhetetlen. Tehát amikor a család tekintélytiszteletre nevel, egyben általános kultúrérdeket is szolgál. Azért a szülőknek bele kell nevelniök a gyermekbe, hogy a szülők akaratát Isten iránti engedelmségből teljesítse. Tehát szíves és önkéntes engedelmségre kell szoktatni a gyermeket, hogy ne félelemből, hizelgésből vagy ravasz számításból engedelmeskedjék.

Nagyon lerontják a szülők tekintélyüket annak *jogtalan érvényesítésével és túlhajtott hangsúlyozásával*, mert általuk rendszerint éppen az ellenkezője szokott bekövetkezni annak, mint amit elvártak. A tekintély nem jelenti az egyén lenyüggözését, mert a tekintély nem kényszer, hanem a tisztelet érzésére kell annak feltámadni s önelhatározásból kell azt elfogadni. Ne legyenek tehát a szülők és nevelők félistenek a gyermek előtt, ne éljenek merev elszigeteltségben, hanem szálljanak le hozzá magas trónusukról és merjenek emberek lenni. A túlhangsúlyozott tekintély megfélemlíti a gyermeket, alattomosá, ügyefogyottá és önállótlaná teszi, avagy dacos, dühös lázadót csinál belőle, aki nem hajlandó többé a szülői tekintélyt elismerni.

Egy hétéves fiúcskára az volt a panasz, hogy engedetlen, tekintély nincs előtte, édesanyjával góromba, megfenyegeti, sőt vissza is üt. Testvéreivel örökösen verekszik, kést is fog rájuk. Mindíg ő kezdi a verekedést, pedig három testvére között ő a legkisebb. A fiú annyira fékezhetetlen, hogy a szomszédok már kérték a háziurat az egész család kilakoltatására. Kérdéseinkre az anya elmondja, hogy a fiúcska mindkét szülőjétől igen sok verést kap, „bottal, főzőkanállal, amivel éppen elérjük,” — mondja az édesanya. A fiú kihívóan viselkedik a verésre, kineveti szüleit, hogy neki nem fáj a verés. Máskor megint toporzékol a verés miatt s azzal fenyegeti meg őket, hogyha nagy lesz, minden verést veréssel fog visszafizetni. Az anya arra kéri az intézetet, hogy javítóintézetbe helyezzük el a gyermeket. Megkérdeztük az iskola véleményét. Azt írták, hogy a fiú nem rossz-

szabb más gyermeknél, de a szülők durvák és szeretetlenek, azért is szeretnének szabadulni a gyermektől. Ime hova vezet a szeretetlen, durva nevelés, hogy dönti halomba a szülői tekintélyt. Lám az iskolának egészen más a véleménye a gyermekről, mint a szülőknek, mert a jó iskolai szellem, a szeretetteljes bánásmód még az elvadult gyermeket is képes tekintélytisztelőre bírni. Prohászka szavai nagyon ideváganak: „Sokakat csak szültek, de sohasem szerettek. A létre hívták őket, de a létre alkalmassá nem tették őket, sőt megterhelték lelkük bűneivel, jellemgyengéségeikkel és betegségükkel.”

Akkor is maga rombolja le a szülő tekintélyét, ha örökösen zsémbeskedik. A zsörtölődő szülő folyton kifogásol, nem fogy ki naphosszat a figyelmeztetésekből, az epéskedésekből. „Ne menj oda! Maradj csendben!” stb. A kis szerencsétlen apróság a jobbik esetben fel sem veszi, oda se hederít az örökös intelmeknek, meg se hallja már. Sokkal nagyobb baj az, amikor a gyermek félénk, bátortalan és ideges lesz a folytonos kritizálás miatt. Az ilyen zsörtölődő szülővel úgy lehet beláttatni helytelen nevelői eljárását, ha arra emlékeztetjük, vajjon mit szólna ahhoz, ha olyan anyóssal kellene egy fedél alatt élnie, aki nála mindent jobban tud, mindenben ügyesebb és tapasztaltabb, mindenben magasan felette álló s aki ezt folyton hangsúlyozná is és erre folytonosan ilyenformán figyelmeztetné: „Ne úgy tedd! Ne úgy kezd el! Úgy nem jó lesz! Jaj, de ügyetlen vagy!” És így tovább, csak pár héten át, — de reggeltől estig.

Nagy kárára van a szülői tekintélynek, ha a nevelésben nincs meg az összhang, ha az egyik megengedi azt, amit a másik megtilt. A gyermek ebből az eljárásból arra a következtetésre jut, hogy maguk a nagyok sem tudják, mi a helyes és helytelen, csupán zsarnokoskodnak vele, tehát nem érdemlik meg, hogy engedelmeskedjék nekik. — Egy hétéves leánykára az volt a panasz, hogy nincs előtte semmi szülői tisztelet és tekintély. A legenyhébb figyelmeztető szóra is indulatosan viselkedik, sőt dühkitöréseket rögtönöz, földre veti magát és toporzékol. Pár kérdés után kitűnt, hogy egy nagynéni is él a családban, aki füstbement családi életét e gyermek nevelésében óhajtja kiélni. Örökösen beleavatkozik a szülők nevelésébe, mindig a gyermek pártjára kel s örökösen keresztezi a szülők nevelői eljárását. Könnyű volt beláttatni a szülőkkel, hogy ez az állapot tűrhetetlen s a családnak választania kell a gyermek jövője s a nagynéni között. Egészséges szülői ösztönökre hallgatva hamarosan nyilvánították is, hogy az előbbit választják s ha kell, akár harag árán is, de eltávolítják a nagynénit a családból.

Nagyon lerontják a szülők tekintélyüket, ha különbséget tesznek a nevelésnél, ha kedvenc van a családban. A gyermek gyengeségénél fogva görcsösen ragaszkodik az igazsághoz s ha sérelmet, igazságtalanságot vél, oda lesz előtte menten a tekin-

tély. Igen kényes része ez a nevelésnek, melyet megint egy gyakorlati példával lehet legjobban megvilágítani. — Egy nyolcéves fiúcskára az volt a panasz, hogy az iskolában nevetlen, engedetlen, tekintélyt nem tisztelő magatartást tanúsít. A vallatásnál hamarosan kitént, hogy a gyermek hibás nevelés áldozata. A nagymama elbeszélte, hogy a fiúnak van egy két évvel fiatalabb huga, de nem fér vele össze, sőt testi épségét is a legveszedelmesebben fenyegette, ezért el kellett hazulról távolítani a fiút. A leánykát a szülők nagyon szeretik, becézik is, mert olyan bájos, aranyos, olyan csendes és jó, mint egy angyal s nem olyan engedetlen és vad, mint a bátyja, — hallotta ezt sűrűn a trónörökös dédelgetésekről lemaradt fiúcska. Ennek az lett a vége, hogy a fiú sokszor megverte irigyelt kis hugát, sűrűn csapott ököllel a kicsi lányka arcába. Ezért a fiút gyakran megverték, amivel még fegyelmezetlenebbé tették. Egy alkalommal egy bokor mögött megbújva hatalmas kövekkel dobálta meg kocsijában ülő testvérkéjét. Ehhez hasonló és minduntalan ismétlődő viselkedése miatt a fiúcskát el kellett távolítani a családból s már három év óta a nagymama neveli őt.

Még sokáig lehetne folytatni a szülők ama nevelési hibáit, amelyekkel tekintélyüket lerontják. A nevelés magasztos feladathoz bizony nem lehet csak jóindulatú laicitással hozzákezdeni, hanem arra szakszerűen fel is kell készülni.

Perlaky Lajos írja a „Ma életművészete“ című munkájában, hogy ma nem a kitétt gyermekek, hanem a kítaszított szülők korát éljük. Valóban nagyon elszaporodtak a tekintélyt nem tisztelő ifjak. Sok szülő vesztí el serdülő gyermeke szeretetét és tiszteletét. A kamaszodó ifjak közül sokan elszakadnak családjuktól, elszakadnak minden tekintélytisztelettől. A pubertás szakában a serdülők valóban kritikus időket élnek át, forr bennük minden, mert a fiúból testben is, lélekben is férfi kezd kialakulni, a leánykából pedig nő. Ez az átalakulás nem ment kisebb-nagyobb zökkenőktől, lelki kisiklásoktól. Ebben a korban a serdülők hajszolják az önállóságot, de e mellett mégis erősen szuggesztibilisek a pajtások ráhatásaira, tehát nagyon is rászorulnak a vezetésre, a tekintélyre. A látszólagos ellentmondás a serdülők önállóságra törekvése és tekintélyre szorulása között abban áll, hogy csak azt a tekintélyt hajlandók elismerni, amelyet nem úgy erőszakolnak rájuk, hanem amelyet belső rokonérzéssel maguk választanak maguknak.

Ha a szülő a serdülő korig tekintélytiszteletre, engedelmesre szoktatta gyermekét, akkor kisebb lelki kisiklásokkal kerül át a kritikus koron, főleg ha az okos szeretettel fegyelmező szülő puberáló gyermekének tanácsadójává tud átalakulni, akivel minden problémáját megbeszélheti s akiről tudja, hogy a legjobb tanácsokat csakis tőle kaphatja. Ilyen esetben a serdülő a szülőkben leli fel a neki rokonszenves tekintélyt, melyet mindig tisztel.

tel és követ a jövőben is. De ha a lázadó serdülővel nem a megértés hangján beszél a szülő és a nevelés kemény kereteit nem tudja fokozott szeretettel megtölteni a nevelő szeretete, hanem a túlhangsúlyozott tekintély hangján kezeli, akkor a családon kívül keresi azt a tekintélyt, amelyet rokonszenvesnek ítélt. Ha pedig a szülő a serdülőkorig túlengedékeny, majomszeretettel nevelt, akkor a szülőnek nem volt tekintélye már a serdülőkor előtt sem, még kevésbé lesz tekintélye a serdülés kora alatt, azért a serdülő a családon kívül keresi a tekintélyt, akire hallgat, akit tisztel és mindenben utánoz. Idevonatkozó példa a következő: Egy ötödikes gimnazistára az volt a panasz, hogy magába zárkózott, a család tagjaitól visszahúzódó magatartást tanúsít. Kötelességét elhanyagolja s egy rossz hírű pajtásának hatása alatt áll, vele csavarogja el a tanítás és tanulás idejét is. Észrevétlenül kioson a házból s éjjel, vagy csak napok mulva kerül elő. Gyakran még az iskolát is elcsavarogja. Nagy érdeklődést mutat a másik nem iránt, gyakran nagy utakat tesz meg egy-egy nőismerőse felkeresésére. Amikor hazavetődik, szülői kérdézősködései előtt mereven elzárkózik, konok hallgatás a felelete. Szülői tisztelet és tekintély nincs előtte. Legkisebb a családban, becézve nevelték, iskoláit majdnem minden évben másutt járta. Kisebb korában is szeretete elhanyagolni iskolai kötelességeit. Ime, sem a kicsi gyermek, sem a serdülő nem tiszteli azt a szülőt, aki nem tud okosan szeretni, aki nem tud neki parancsolni. A szülőkkel azt igyekeztünk beláttatni, hogy tizenhat éves helytelen nevelésüket igen nehéz lesz helyrehozni s csakis idegen környezet, főleg zárt intézeti nevelés tud segíteni, ha ugyan még lehet egyáltalán segíteni.

A puberáló gyermek a maga gyakori belső dízsharmonia-jával és lelki zavaraival folytonos és különösen gazdag figyelmet követel a nevelők részéről. Ebben a forrongó nagy lelki és testi átalakulásban legyenek szeretettel a segítségükre, igyekezzenek minél bizalmasabb légkört támasztani maguk körül, hogy serdülők lelke megnyílhasson előttük. A szülők nem is sejtik sokszor, hogy mennyi kétely, mennyi gyötrődés és titok van a serdülők lelkében. Mennyi bajtól, mennyi ballépéstől menthetnék meg a szülők serdülőiket, ha a bizalom és az őszinteség hangját tudnák meghonosítani a családban, mert mennyivel jobb és okosabb tanácsot tudnának adni, mint hasonló lelki zavarokkal küzdő pajtásaik.

A serdülőt gyakran lehet látni félrehúzódni vagy elgondolkozva ülni. Könyvei mellett néha órákon át maga elé bámul. Ráfogják, hogy folyton csak ábrándozik, lustálkodik, mindig a játékon van az esze, sőt még azt is rábizonyítják, hogy szerelmes. Nagyon sokat kellemetlenkednek neki, pedig igen sokszor nem is egészen így áll a dolog. A serdülő valóban szeret önmagával foglalkozni, gondolataival befelé fordulni, ilyenkor önma-

gát figyelni és bírálgatja, összehasonlítja magát élő, vagy a történelmi múlt nagyságaival. Ő is szeretne olyan lenni, elfogja a tökéletesedési vágy, de mivel nem tudja eszményképét nyomon követni a tökéletesedésben, mert erre nem segíti otthon senki, gyakran letörnek és elkedvetlenednek. Ez is egyik oka annak, hogy némely serdülő viselkedése szinte naponként változik, érzelmi élete nagy ingadozásokat mutat, egyszer tele van reményteljes tervekkel, kalandos ideákkal, máskor kételkedő, zárkózott és kedélytelen. Sok szülő a helyett, hogy szeretettel melléje állana, inkább folyton korholja kiegyensúlyozatlan viselkedése miatt. Pedig van erre a korra kiválóan megfelelő nevelési eszközünk. A serdülőket ugyanis főként a nagy emberek életrajzai érdeklik, mert az gyakorol rájuk legnagyobb vonzóerőt, ami az emberi életre, annak örömeire és tökéletesedéseire vonatkozik, mert az életrajz mutatja meg nekik, hogy mivé lehet, hová küzdheti fel magát az egyén, ami bátorítja, lelkesíti és a tökéletesedést elősegítő tettekre serkenti őket. A szentek, nagy férfiak és nők életrajzai kitörölhetetlen nyomokat hagynak a serdülők lelkében s nem egy közülük választja eszményképét. Úgy kell segíteni a serdülőket tökéletesedési vágyukban, hogy először kis dolgaikban legyenek mindig tökéletesebbek s ne akarjanak egyszerre sokat markolni az erényekből, mert ennek rendszerint korai letörés és elcsüggedés szokott a vége lenni. Fokról fokra, lassan, könnyebbről a nehezebb lemondásokra, kisebb jótettekről nagyobbak felé törve kell buzdítani, segíteni és bátorítani a serdülőt a tökéletesedésre, az eszménykép követésére.

A szülők egy része úgy bánik a serdülőkkel, mint ahogy nagy betegekkel szoktak bánni. Szerencsétlen, sorsüldözött nemzedéknek tartják őket, mert a társadalom nem tud gondoskodni egy részük jövőjéről úgy, mint azelőtt. Ezért sokan kímélik a mai ifjúságot, nem mernek rászólni és sokat megengednek nekik. A fiatalság pedig sürgősen tudomásulvette ezt a nem indokolható engedékeny, mindent elnéző bánásmódot s ma már ahol ezt nem kapja meg, ott megköveteli. E miatt a középiskolák tanárai is nehéz helyzetben vannak, mert nehezen tudják féken tartani ezt a szülői házban elkapott és betegnek tartott ifjúságot. Pedig éppen ellenkezőleg kellene bánni velük. Ha már nehéz sors vár rájuk az életben, akkor erre előre meg kellene edzeni őket tekintélytisztelőre való neveléssel, küzdelemre, lemondásra, nélkülözésre való szoktatással és az alázatosságon, türelmen és önmegtartózkodáson alapuló lelkület kialakítása által.

Gyakran panaszozzák el a szülők intézetünkben, hogy nem tudják megérteni, miért olyan engedetlen, rosszindulatú, sőt gonosz a gyermekük, holott mindig a legnagyobb szeretettel veszik őt körül. Nem értik, miért fizet a nagy szeretetért hálátlansággal sőt gyűlölettel a gyermek. Azonban amikor az erősen hangoztatott nagy szeretet után kezdünk puhatólózni, következetesen az

sült ki, hogy az a nagy szeretet nem igazi okos szeretet, hanem csak majomszeretet, melynek alapja a szülők önzése. Semmit sem a gyermekért tesz az ilyen szülő, hanem mindent önmagáért néz el, hogy ne kelljen folyton a gyermekre felügyelnie, főként, hogy ne kelljen izgulnia miatta. Ezt a szülői önzést fizeti vissza a gyermek hálátlansággal, bár minden gyermek hálával és tisztelettel tartozik szüleinek, de némely szülő ezt egyenesen lehetlenné teszi a gyermek számára. Mintegy tervszerűen ölik ki a szülők majomszeretetükkel a gyermekből az engedelmisséget, a tekintélytisztelést. Hogyan is lehetne a majomszeretettel nevelő szülőnek tekintélye, amikor a gyermek nem talál tisztelni valót szülőjében. A gyermek ugyanis nem tiszteli azt, aki gyenge akaratú erőtlen báb, akit mindenben ki lehet játszani. Minden szónál többet mond egy jól megválasztott példa: Leérettségizett fiát hozta el hozzánk egy megtört édesanya. E fiú volt valamikor a család reménye, tündöklő csillaga, mert a két leánytestvér után végre megszületett a trónörökös. Különösen az apa nem ismert határt a majomszereteten. A nyolc gimnáziumot ha nem is éppen nyolc városban, de nyolcféle intézetben járta ki, mert ahol egy évet töltött, csak azzal a feltétellel engedték át, hogy apja oda soha többé vissza nem hozza. Az most a legfőbb panasz rá, hogy nem ismer tekintélyt, beteg apját semmibe sem veszi, édesanyja sem tud rá hatni. Ha erélyesen lép fel vele szemben az anya, egyszerűen félreállítja őt útból és kineveti. Édesanyját és felnőtt lánytestvéreit mint nőket sem tiszteli s állandóan egy nívón állóknak tartja azokkal a nőkkel, akikkel az ifjú érintkezni szokott. Uralkodni vágyó, sőt hangsúlyozza is, hogy beteg apja helyett ő van hivatva intézkedni a családban. Mind édesanyja, mind leánytestvérei pénzt magáénak is tekintik, azzal rendelkezni akar s ha módját ejtheti, rendelkezik is azzal. Kihívó és góromba magatartást tanúsít a családban.

E példa egymagában is igazolja az említett megfigyelő mondatát, hogy ma nem a kitett gyermekek, hanem a kitaszított szülők korát éljük.

A nevelésügyi újítók egy része a nevelés fő tartóoszlopát, a tekintélytisztelést aknázza alá. *Legveszedelmesebb a Freudféle pszichoanalízis*, mely társadalmunk alapsejtjének, a családnak teljes szétmálasztását idézné elő, ha nevelőink ennek tanai szerint nevelnének. Behatol a családi szentélybe s beszennyezi az édesapa, édesanya képét. Némely freudista szerint a családra nincs szükség, mert csak bajt hoz a gyermekre. Ezt egész világosan megírja *Nelly Wolffheim* a *Psychoanalyse und Kindergarten* című tanulmányában, mely a *Zeitschrift für Psychoan. Pädagogik* IV. 1930. 28. lapján így hangzik: „Az óvoda előnye, hogy a gyermek ödipuskomplexumát a szülőkhöz való erős ragaszkodás és vonzódás meglazításával könnyebben feloldja és így ezen szexuális érzéseiket sikeresen átszellemíti.” A pszicho-

analitikusok szerint tehát az óvoda legfőbb előnye abban van, hogy a családi kötelekeket meglazítja s így könnyebben lehet későbbben a gyermeket a család hatása alól kivonni.

Schmidt Ferenc dr. írja a *Katolikus Nevelés* 1934. évf. 6—7—8. számaiban megjelent *Pszichoanalízis és pedagógia* c. tanulmányában: „A Moszkvában felállított, de később betiltott pszichoanalitikus intézet jelentésében van, hogy a gyermekek egymást szabadon nézegethetik és ott nyilvánosan elégíthetik ki szexuális Lustgefühl-jüket.” (Az a pszichoanalízis, melynek rombolásait még a szovjet is megsokalta, Budapesten élénken virul. Maga Freud írja önéletrajzában, hogy mikor tudományos kuta-taló intézetet akart felállítani, elsősorban Budapestre gondolt.)

Az individuálpeszichológia, mely végeredményében a pszichoanalízisből vette eredetét, egészen nyíltan fordul a tekintély ellen. Pedig tekintély nélkül nevelni egyenesen képtelenség, mert ez azt jelentené, hogy a kicsi gyermek, aki még nem alkalmas a helyes ítéletre és helyes cselekvésre, ne szülője szavát fogadja meg, hanem a maga tapasztalatlan ítélete szerint cselekedjék s akkor a fejlődés, a nevelés helyes lesz. A gyermeknek igenis szüksége van tekintélyre, tekintély nélkül nem is tudna élni és megvan benne a hajlandóság a tekintély elfogadására, ha a fellette álló magatartásával tiszteletet tud ébreszteni benne s nem rombolja le maga a nevelő. Azt sem fogadjuk el, hogy mindent a „komplexek”, a „milióhatások” és az „átöröklés” terhére írjanak s ezzel a büntudatot a társadalomból lassanként egészen kiirtsák. A környezeti hatások gyakran végzetes következményeivel is mindig tisztában voltak a szélesebb látókörű nevelők, akik éppen azért jelölték ki a nevelés egyik fő célkitűzésének azt a törekvést, hogy erkölcsében, jellemében, akaratában, ösztöneinek megfékezésében tegyék erőssé neveltjeiket, hogy még a kedvezőtlen környezeti adottságok ellenére is megmaradhassanak a helyes úton.

Veszedelemesen tekintélyromboló Ellen Key svéd tanítónő-író nő felfogása is. Túláradó pedagógiai individualizmusában odáig megy, hogy a gyermeket mint valami imádandó lényt tekint, akit nem szabad nevelni, hanem át kell adni a természetes fejlődésnek. Szerinte a nevelésnek éppen az a legnagyobb titka, hogy nem nevelünk. Azt állítja, hogy a gyermek tisztelete és joga a fontos, nem pedig a szülőé. Nem az a fontos öszerinte, hogy a szülő mit akar, hanem az a lényeges, hogy mit akar a gyermek. Több hasonló ferde felfogást hirdet még, melyek csak arra valók, hogy még nagyobb zűrzavart keltsenek a szülők és nevelők táborában.

Nagy nevelőink mindig hirdették, hogy hagyjuk meg a gyermeket gyermeknek, hagyjuk nevelődni, tapasztalatokat gyűjteni, ne ülünk folyton a nyakán, ne lássuk és toroljuk meg minden kis hibáját azonnal, hagyjuk élni és ne neveljük agyon, mert

ahogy minden jóból, a nevelésből is megárt a sok. Az ellen is tiltakozunk, hogy a szülők tisztelete és akarata nem fontos, hanem az a lényeges, amit a gyermek akar. A kicsi gyermek talán jobban tudja, hogy mi szükséges az ő egészséges fejlődésének biztosítására, mint a szülő? Az önzetlen szülő előtt mindig a gyermek érdeke lebeg s mindent a gyermekért tesz. Éppen az ilyen zürzavarkeltők hatása alatt kialakult s oktalan szeretettől túlfűtött individualizmusban szenvedő szülők szoktak azok lenni, akik mindent elnéző majomszeretetükkel semmit sem a gyermekért, hanem mindent önző énjük és izgalommentes nyugodt életük érdekében tesznek. A helyes világszemlélet mindig tiltakozott a szülők önzése ellen s mindig megvédte a gyermek érdekeit. Nyisztor Zoltánban is e helyes világfelfogás szólalt meg, amikor a már említett könyvében méltatlankodva ír az „öserdő leányáról.” Leírja, hogy egy Braziliába vándorolt osztrák őrnagy leányát fiúsan nevelte, hogy lovaskóborlásaiiban pajtást leljen benne. A leányka négyéves korára már kitűnően lovagolt, nyolcéves korában biztosan kezelte a puskát, csak a férfi foglalkozást kedvelte, a női munkát megvetette s 22 éves koráig sem lehetett női ruhába bujtatni. Legényeket megszegyenítő erejű lett, félelmet nem ismert, boldogsága az öserdő és a veszély. Céllovásban, lovaglásban legelső. Eleme a verekedés, amit ő szokott rendszert azzal megkezdeni, hogy tánc közben — csak lányokkal táncolt — egyetlen pisztolylövessel kioltja a lámpát, minek általános verekedés a vége s amelyből ő mindig győztesként szokott kikerülni. Minden férfiassága mellett is szép leány, kibe messze vidék fiatalsága szerelmes, de szívét nem tudják meglágyítani az öserdők trubadurjai. Ime, egy elgiccsett embertorzó, mely ellen a helyes világszemlélet mindig tiltakozott.

Korunk szelleme belevitt még egy szokást a nevelésbe, amely mivel nincs javára a tekintélytiszteletnek, azért beszélni kell róla is. Az utóbbi évtizedekben a hagyományainkat tisztelő családok kivételével már majdnem általános szokás, hogy a szülők és gyermekeik tegeznek egymást. E szokás ellen nem is annyira a nevelők tiltakoznak, mint inkább azok az ősi hagyományainkat tisztelő nagybácsik, akik nem tegeződő családi alakulatban nőttek fel s ugyanilyen szellemben nevelik gyermekeiket, de ha látogatást tesznek valamelyik távolabbi rokonuknál, a család „modern” nevelésű ötéves sarja „szervusz Pepi bácsi”-val fogadja. Az a fő érvük a „modernül” nevelő családoknak, hogy a gyermek és a szülők közti bizalom a tegeződés által könnyebben létrejön. Az alapgondolat azonban téves, mert a mai általános tegeződésnél sokszor a nevet sem tudjuk annak, akivel tegeződünk. Tehát a tegeződés még nem jelent barátságot és bizalmas viszonyt. A szülők és gyermekek akkor is bizalmas jó viszonyban lehetnek, ha nem tegeznek a gyermekek a szülőket. Angliában csak az Istent tegeznek az imában, de azért nem állítható, hogy

ott nincs meg a bizalom a gyermek és a szülő között. Az is igaz, hogy tőlünk keletre és délre lakó népek mindenkit tegeznek, nálunk azonban mégsem volt szokásban, hogy a gyermekek tegeztek volna szülőiket. Ez a szokás csak a tekintélyt málasztó újabb korban öltött nálunk mind szélesebb méreteket. Igaz ugyan, hogy egyes írott emlékeinkben a szülők és gyermekek tegeztek egymást, de ezek latin nyelvűek s a latin nyelvben mindenki tegezte a másikat. Van azonban a párisi Nemzeti Könyvtárban egy követjelentés Magyarországról, mely 1525-ben kelt. E jelentésben le van írva, hogy Magyarországon a fiúk oly szigorú nevelést kapnak, hogy hétéves koruktól kezdve nősülésük napjáig nem volt szabad sem házban, sem ágyban aludniok. Éjtszakára az istállóban, színben vagy a pajtában van a helyük és szénán vagy szalmán alszanak. A családfő mindenkit tegezett, az idősebb testvér is az ifjabbakat, de ők nem tegezheték bátyjukat, még kevésbé apjukat vagy anyjukat. Legtöbbször a feleség sem tegezhetette férjét. Nem állítható ugyan, hogy a családi tegeződés súlyos problémája volna a nevelésnek, de az bizonyos, hogy aki tiszteli a tekintélyt, az tiszteli nemzeti hagyományainkat is, mert a tekintélytisztelettel együttjár a hagyománytisztelet is és az ilyen családokban sohasem lesz az édesapámból és édesanyámból apuci és anyuci.

A tekintélytiszteletre való nevelés soha nem volt oly nagy jelentőségű, mint éppen napjainkban. A szülők tekintélyes részének nevelői tehetetlensége, tájékozatlansága és hanyagsága folytán úgyszólván mély pontra süllyedt a tekintélytisztelet. Ami még megmaradt azt nyíltan vagy burkoltan, frontálisan vagy földalatti aknamunkával igyekeznek teljesen rombadönteni. A nevelésnek vannak olyan törvényei, amelyek alapvető fontosságúak és örök értékűek. Minden nevelőnek arra kell vigyáznia, hogy olyan eszméket át ne vegyen, amelyek a nevelés alapfontosságú örök törvényeivel ellenkezésbe jutnak. A nevelés ilyen örök értékű törvénye a tekintélytiszteletre való szoktatás.

Nyolcadikos tanulók biológiai ismeretei.

Írta: *Kempelen Attila dr.*

Az 1936/37. iskolaév derekán megvizsgáltam két nagyon közel eső középiskola (a VI. ker. áll. Kölcsey Ferenc és a VI. ker. áll. Kemény Zsigmond gimn.) VIII. reálgimnáziumi osztályú tanulóit. — Bár csak két iskola összesen három osztályáról van szó, ami nem mutathat minden apró részletében általánosítható eredményt, mégis, úgy látjuk, nagy vonások-

ban igen jellemző képet nyújt már ez a szerény kezdeményezés* is, ami talán némi megszívlelendő „mementót” is jelenthet a didaktikának.

A megvizsgált tanulók száma 77 volt. Ebből 31 volt reálistiskolai és 23—23 reálgimnáziumi nyolcadik osztályos. A kérdéseket a táblára írtam olyan összekevert sorrendben, hogy ebből semmi gondolati kaptafát ne lehessen nyerni. Ezt mondtam nekik az üres papírlapok kiosztása után: „Kérek mindenkit, hogy támogasson a következő tudományos vizsgálódásban. Azt kutatjuk statisztikusan, mennyit sajátítottak el a nyolcadikosok az iskolai évek folyamán az állat- és növény-tani ismeretekből, illetve hogyan tudják azokat alkalmazni. A papírlapokra névtelen és a táblára írt kérdésekkel meg-egyező számozású feleleteket kérek, persze teljesen önállóan!” — A vizsgálatoknál kívülem részt vett az iskola igazgatója, illetve az a tanár, akinek ép órája lett volna. — E helyen mondok hálás köszönetet *Dr. Resch Aurél* és *Pongrácz Alajos* főtanácsos igazgató uraknak, kiknek intézetében szíves engedelmmükkel e kísérleteket végeztem. — A tanulók, bár minden osztályban megjegyzéseket tettek ismereteik igen csekély voltára, mégis látható érdeklődéssel és buzgósággal merültek a munkába, s ritkán kellett figyelmeztetni őket, hogy egymást ne zavarják. Az egész vizsgálat épen egy 45 perces „órát” vett igénybe, illetve még a tízperc kis részét.

A kérdések a következők voltak:

1. Hány csigolyája van az embernek és a zsiráfnak? —
2. Hány csigolyája van a madaraknak? — 3. Hány pár bordája van az embernek? — 4. Miben tér el testileg az ember az ősszes állatoktól? — 5. Mi jellemző egyedül a madarakra a következő tulajdonságok közül: szárnyasság, tollasság, tojásrakás, ivadék gondozás? — 6. Miért ez a legjellemzőbb? —
7. Melyek rágcsálók ezek közül: ürge, sün, cickány, vakond, mókus, egér, nyúl? — 8. Az elefántnak milyen fogai nőtték agyarrá? — 9. Mi jellemző a rovarokra? — 10. Mi jellemző a bogarakra? — 11. Milyen közös életjelenségeik vannak az állatoknak és növényeknek? — 12. Milyen testalkat és viselkedés jellemző a ragadozó állatokra? — 13. Miben különbözik egymástól az állatok és növények szervezete? — 14. Miben áll általában az asszimiláció? — 15. Mi jellemző az egyszikű növényekre? — 16. Mi jellemző a virágra? — 17. Mi jellemző a kétlaki növényekre? — 18. Soroljunk fel legalább 2 kétlaki növényt! — 19. Melyek az egyszikű növények ezek közül: lilium, páfrány, hóvirág, palma ibolya? — 20. Miben különbözik az állati és növényi sejt általában egymástól? — 21. Miben

* Középsiskolákban biológiai gondolkodás- és emlékezetvizsgálat nálunk tudtunkkal még nem történt.

áll a széndioxid asszimilációja? — 22. Hogyan élnek meg a gombák a széndioxid asszimilálása nélkül? — 23. Soroljunk fel néhány jellemző réti növényt és állatot! — 24. Melyeknek van ezek közül csonthéjas gyümölcsük: szilva, dió, alma, körte, barackok, mandula, dinnye, cseresznye? — 25. Miben térnek el lényegesen egymástól az állatok és növények életműködései? — — Mint látjuk, a kérdések egy része (1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 12.) állat- és embertani, más része (15., 16., 17., 18., 19., 22., 24.) növénytani, harmadik része (11., 13., 14., 20., 21., 23., 25.) közös illetve összehasonlító és általános biológiai tárgykörből való. Némelyek (1., 3., 7., 8., 18., 19., 23., 24.) pusztán konkrét emlékeztetést, mások (a többi) átfogóbb ismeretet, gondolkodást kívánók. Egyesek alaktaniak és alaktannal kapcsolatos rendszertaniak (1—5., 7—10., 12., 13., 15—20., 24.), mások (11., 12., 14., 21., 22., 23., 25.) élettaniak, ökológiaiak. — A kérdések igen különböző nehézségi fokkal szerepelnek. Némelyikhez kevés, másokhoz több biológiai ismeret vagy gondolkodás, sőt esetleg tudatos, tanulmányozva tanulás kell.

A feleletek értékelése: + = teljesen hibátlan felelet, — = teljesen hibás vagy megoldatlan felelet, ± = helyes és helytelen mozzanatokot tartalmazó felelet.

Feleletek.

	A reáliskola VIII. osztálya			A reálgimnázium egyik VIII. osztálya.			A reálgimnázium másik VIII. osztálya.		
	+ ⁰ / ₀	± ⁰ / ₀	- ⁰ / ₀	+ ⁰ / ₀	± ⁰ / ₀	- ⁰ / ₀	+ ⁰ / ₀	± ⁰ / ₀	- ⁰ / ₀
1.	48.4	32.3	19.3	8.7	60.9	33.3	73.9	8.7	17.4
2.	6.5	00.0	93.5	4.3	00.0	95.7	00.0	0.0	100.0
3.	35.5	3.2	61.3	69.6	26.1	4.3	69.6	0.0	30.4
4.	3.2	35.5	61.3	0.0	52.2	47.8	4.3	47.8	47.8
5.	58.0	35.5	6.5	26.1	00.0	73.9	26.1	0.0	73.9
6.	38.7	38.7	22.6	21.7	4.3	73.9	30.4	4.3	65.2
7.	48.4	41.9	9.7	73.9	21.7	4.3	43.5	47.8	8.7
8.	29.0	3.2	67.7	4.3	0.0	95.7	0.0	0.0	100.0
9.	41.9	29.0	29.0	26.1	4.3	69.6	26.1	4.3	69.6
10.	12.9	38.7	48.4	17.4	4.3	78.3	21.7	4.3	73.9
11.	6.5	25.8	67.7	0.0	21.7	78.3	0.0	39.1	60.9
12.	16.1	61.3	22.6	8.7	47.8	43.5	17.4	30.4	52.2
13.	0.0	6.5	93.5	8.7	17.4	73.9	0.0	4.3	95.7
14.	12.9	22.6	64.5	4.3	0.0	95.7	4.3	8.7	87.0
15.	38.7	12.9	48.4	26.1	4.3	69.6	47.8	4.3	47.8
16.	19.4	16.1	64.5	17.4	13.0	69.6	17.4	8.7	73.9
17.	6.5	19.4	74.2	26.1	0.0	73.9	17.4	0.0	82.6
18.	9.7	25.8	64.5	8.7	8.7	82.6	0.0	21.7	78.3
19.	16.1	19.4	64.5	4.3	4.3	91.3	8.7	21.7	69.6
20.	35.5	12.9	51.6	56.2	4.3	4.3	17.4	8.7	73.9
21.	48.4	16.1	67.7	26.1	21.7	52.2	8.7	17.4	73.9
22.	58.1	9.7	32.2	21.7	13.0	65.2	17.4	17.4	65.2
23.	41.9	48.4	9.7	52.2	43.5	4.3	34.8	17.4	47.8
24.	71.0	29.0	0.0	60.9	34.8	4.3	47.8	39.1	13.1
25.	0.0	35.4	54.8	0.0	13.0	87.0	0.0	21.7	78.3

Ha most már a feleleteket tartalmazó táblázatot vesszük tekintetbe, láthatjuk s várható is volt, hogy még olyan kérdések is akadtak (2., 4., 13., 14., 25.), amelyek helyes megoldásai — *noha a legelemibb biológiai műveltséghez tartoznak* — mégis még 5% + -szal sem szerepelnek közösen a három osztályban. Ennek legfőbb magyarázata, hogy magukban a tankönyvekben és tantervben sincs róluk szó(!), vagy ha igen, túlságosan futólagosan érintetnek. Jellemző, hogy azt *senki* sem írta, hogy a széndioxid asszimilációja csak a zöld (klorofil tartalmú) növények illetve növényi részek képessége. Ezzel szemben a többség számára asszimiláció általában a növények tulajdonsága csak, de minden növényé (tehát pl. gombáké is)! Nem is sejtik, hogy pl. nitrogén-asszimilációjuk a növényeknek is van, s hogy az állat és az ember is asszimilál. A széndioxid asszimilációit egyébként sokan a növények lélekzésével keverik össze. Ezzel szemben az általános asszimilációt (a köznapi átvitt értelemben) sűrűn azonosítják a környezethez való alkalmazkodással, pláne mimikriával. — Az embernek az összes állatoktól való legjellemzőbb testi eltéréseképpen *senki* sem említi a nagy agyvelőnek (főleg a homloklebenynek) a többi agyrésszel szemben való jóval nagyobb viszonylagos nagyságát, fejlettségét. Leginkább az egyenes járást, kétlábon járást, kézhasználatot, körmökkel bírást, csupaszsgát, az agyvelőnek a testsúlyhoz való viszonyát említik, holott ezek a bélyegek egyes állatoknál is megvannak. Sokan pláne a beszélőképességet vagy más lelki-szellemi tulajdonságot emlegetnek, holott a kérdésben szigorúan testi tulajdonságot értettünk.

Végeredményképpen megállapíthatjuk, hogy:

1. A három középiskolai osztályban külön-külön 50%-nál nagyobb hibával szerepeltek a 2., 8., 11., 13., 14., 16., 17., 18., 21., 25. számú kérdések feleletei.
2. Egy középiskolai osztályban 50%-nál s a másik kettőben legalább 33.3%-nál több találással szerepeltek a 3., 7., 23., 24. számú kérdések feleletei.
3. Csupán az 5., 9. és 22. kérdések negatív felelet eredményeiben mutatkozik feltűnőbb különbség a reál és a reálgimnázium tanulói közt. Ezt az 5. és 9. esetében valószínűleg az általánosabb állattani ismereteknek a reálban felsőbb osztályban sorra kerülő tanítása s a 22. esetében a kémiai gondolkodásnak a reálban való erősebb művelése magyarázhatja. (A 21.-nek reálban való valamivel nagyobb „+” szereplése szintén a reálbeli behatóbb kémiai tanításra vezethető vissza.) — Persze ennek a kérdésnek tisztázásához több vizsgálat volna szükséges.
4. A kétféle iskolanemben az általános eredmény tekintetében nem mutatkozik feltűnő különbség.

5. Mindkét iskolanemben a sikertelen feleletek száma a sikeresekkel szemben túlnyomó. Ez a szomorú eredmény teljesen megegyezik a hasonló külföldi eredményekkel.

Didaktikai szempontból többek között a következő megállapításokat tehetjük a fönnebbieket tekintetbe vételével:

1. Kedvezőbb az *emlékezetre*, ha ugyanarról a tárgyról (persze más-más oldalról) több osztályban tanul a diák.

2. A *konkrét példák tarkasága* inkább alsóbb osztályokba, viszont *áttekintést, összehasonlítást, gondolkodást* nagyobb mértékben kívánó, főleg általános biológiai ismeretek tanítása pedig minél felsőbb osztályokba való, s itt is minél inkább a tárgyalás központjába helyezendő.

FIGYELŐ.

Bognár Cecil kinevezése. A kormányzó úr Ó Főméltósága Társaságunk ügyvezető elnökét, folyóiratunk főszerkesztőjét, Bognár Cecilt a pécsi egyetem pedagógiai tanszékére kinevezte.

Társaságunk egész vezetőségét, folyóiratunk minden munkatársát a legőszintébb örömmel tölti el a hír és e helyütt is szívünk legmélyéről jövő szerencsekívánatainkat fejezzük ki a kinevezéshez.

A magyar gyermektanulmányozásnak úgyszólván a mozgalom születésétől kezdve állandó munkása volt Bognár Cecil. Ott állott már folyóiratunk bölcsőjénél, mikor még a „Gyermekvédelmi Lap” mellékleteként jelent meg (A különböző színek hasonlóságának felismerése a gyermeknél. 1908.) s azóta állandóan tevékenyen kapcsolódott bele folyóiratunk és Társaságunk munkájába. Már ebben a tanulmányában feltűnnek azok a sajátságok, amelyek írói pályáján végigkísérték: a világos, szemléletes stílus, értékes ötleteinek szerény beállítására s következtetéseinek óvatossága. Természettudományi alapképzettsége (első, figyelemreméltó műve: Okság és törvényszerűség a fizikában. Filozófiai Társaság Könyvtára) akkor is, később is a feltétlenül megbízható és alapos vizsgálódók közé emelte, akit sohasem ragadott el néhány csábítónak ígérkező látszateredmény. Talán ezért tűnt fel halkabb szavúnak, mint több kortársa, akik nagyobb belehevüléssel, kötetlenebb képezettséggel, de egyben gyakoribb eltévelyedéssel munkálódtak a gyermektanulmány mezőin, jó ideig magukra idézve az exaktabb beállítottságú kutatók idegenkedését.

Későbbi irodalmi tevékenysége egyaránt felöleli a lélektan, valamint a pedagógia területét. Az osztályozás, a gyermektan-

nulmány és nevelés kapcsolata, a háború hatása a gyermekekre és a nevelésre, a nevelőhatás lélektana, a tanártípusok, az iskolásgyermek pszichológiája, a magyarság lelki képe, a jelenkori pedagógiai mozgalmak, általános pszichológia, továbbá a logika és értékelmélet azok a kérdések, amelyekkel irodalmi működése során foglalkozik. Újabban mind sűrűbben hallatja hangját a rádióban is, ahol az időszerű nevelési kérdések egyik legszívesebben hallgatott előadója.

Egyéniségének színei és vonásai a legteljesebb harmónia érzését keltik mind műveinek olvasójában, mind a vele személyesen találkozásban. Józanság, valóságérzék, világosság a kifejezésben természetessé és magától értetődővé teszi mindennemű megnyilvánulását. A nehezebb kérdések megvilágítására nagy könnyedséggel talál hasonlatot, amely szinte koppanó rövidségével s gyakran a nemes értelemben vett humor szelíd csillogásával egyszeriben érthetővé teszi a legbonyolultabb kérdéseket is. Közléseiben kitűnő megérzéssel vet számot olvasói, illetőleg hallgatói szellemi és figyelmi teherbírásával s az előbbi erények hozzájárulásával biztosítja maga számára az érdeklődést. Problémaérzéke megtalálja a mindennapiság következtében elszürkült kérdések emelőjét és felfedeztetni a megoldásnak azt a legrövidebb útját, amit a megszokottság miatt nem veszünk észre. Különösen becsülendő erény ez akkor, amikor mind többször találkozunk a kérdések alaptalan és szükségtelen összehonyolításának tünetével.

Társaságunk szervező munkájából és irányításából is régtől fogva kivette részét. Komáromi tanárkodása alatt a helybeliek érdeklődését igyekezett megnyerni az ügynek. A Nagy László halála utáni újjászervezéskor, 1931-ben hatékonyabban is bekapcsolódott a Társaság belső munkájába, amennyiben elvállalta a pszichológiai szakosztály elnökségét. Boldogult elnökünk, Weszely Ödön váratlan halála után eleinte Kemenes Illéssel együtt vették kezükbe Társaságunk ismét veszni induló ügyét, majd az 1936-ban megtartott közgyűlésen, amely a már jóváhagyott alapszabályok értelmében zajlott le, elvállalta Társaságunk ügyvezető elnöki tisztét.

Különös véletlen, hogy amint a Társaság ügyeinek intézését örökölte Weszely Ödöntől, ugyanúgy a pécsi pedagógiai tanzséken is utódja lett. A helyzet figyelemre méltóságát fokozza még az is, hogy — amint utóbb ismertté vált — maga Weszely Ödön többször kifejezést adott erre vonatkozó elgondolásának. Mintegy a szellemi végrendelete ment tehát teljeseedésbe akkor, midőn Bognár Cecil foglalta el pécsi katedráját. A hirtelen halál nem engedte meg Weszelynek, hogy a Társaságra vonatkozó terveiről és célkitűzéseiről is rendelkezék. De az a szeretet, fáradhatatlan tevékenykedés s viszonylag rövid elnökségének

eredményekben dús termése nyilvánvalóvá teszik, hogy valóban szívügye volt a gyermektanulmányozás.

A Társaságunkat Pécshez fűző szálak e kinevezéssel ismét erősödtek. Talán nehézséget jelent az némely vonatkozásban, hogy ügyvezető elnökünk is távolabb került az egyesület székhelyétől, de másfelől hagyományainál és több tekintetben megnövekedett helyzeti energiájánál fogva újabb fellendülést is hozhat. Erre az utóbbi idő néhány példája megnyugtató bizonyossággal szolgál.

Amidőn tehát legőszintébb örömünknek hangot adva a Mindenható áldását kérjük ügyvezető elnökünk és főszerkesztőnk új, a jövő nemzedék nevelése szempontjából annyira jelentős feladatkörére és munkájára, egyben annak a kívánságunknak is kifejezést adunk: vigye, emelje jobb sorsra érdemes s a magyar névnek annyi fényt szerzett Társaságunkat azon az úton tovább, amelyet a nagynevű előd megmutatott. Minden bizonnyal a Társaságra vonatkozó szellemi végrendelkezés kívánságai is teljesülnek ezzel majd. cs. j.

Dr. Domokos Lászlóné Új Iskolája (Elemi Iskola és Leánygimnázium) az idén is szép és tanulságos *évvégi kiállítást* rendezett, amely a nevelők és növendékek lelkes, okos munkáját igen érdekes elrendezésben mutatta be. A kiállítás tárgya volt: A magyar sors. Jelmondatul Széchenyi szavát választották: „Akarom, tisztán lássatok!” A kiállítási tájékoztató füzet bevezető szavai ezek: „Az ifjúság csak úgy lehet építője az új magyar jövőnek, ha tárgyilagos, tiszta történelem-szemléletre nevelődik, ha a tisztánlátás útját keresi, kötelező illúziók helyett. Ezt az irányt magyar talajon először a *Hóman-Szekfü-féle* történelem-szemlélet állította be, és ennek jegyében készült az idei munkakiállításunk. — Törekvésünk zászlóvivője *gr. Széchenyi István*. Az ő jelmondata lebeg eszményi célkitűzésként az ifjúság előtt, mikor a trianoni magyarság történeti és társadalmi helyzetének őszinte feltárását keresi és mikor a maga módján gondolkodik azon, hogyan lehetne szenvedő magyar testvérei sorsán segíteni. — Ez a pedagógiai munkabemutató az Új Iskolának megalapítása óta, azaz 1914 óta, a 19-ik. Azt a tanítási elvet fejezi ki, hogy neveljünk egységes világszemléletre. — Növendékeink munkáinak kezdetleges és naiv kivitele azt hangsúlyozza, hogy nem tanítunk kézimunka-technikát, hanem adatok nyomán földrajzi és történelmi ismeretet ábrázolhatunk olyan formában és eszközzel, amelyet növendékeink választanak. Igazi érték sokszor a legjelentéktelenebb munka külseje mögött van; a tanuló esetleg fáradtsággal összehordott tudományos tényeket magyaráz meg velük.” — A kiállítás agyag-, papír-, fa- és más kézimunkákon kívül szemléltető raj-

zokban, változatos, színes grafikonokban, lapidáris feliratokban szemlélteti a magyar falu és Budapest szegénységét, inségünk okait a múltban, jelenben, a segítség módjait, társadalmi és ifjúsági egyesületek munkáját s i. t. A felső osztályosok kimondott tudományos búvárkodásokról tesznek tanúbizonyságot — meg is nevezik a szakmunkákat —, míg az alsó osztályosok főleg mély konkrét benyomásaikat fejezik ki bámulatos sokféleséggel és eredetiséggel. — (K. A. dr.)

A Magyar Tudományos Akadémia ezidei nagygyűlésén *Bühler Károly* pszichológust és *Meister Richárd* pedagógust, a kiváló bécsi egyetemi tanárokat külső tagjává választotta.

Zsindely Sándor dr. székesfővárosi iskolaorvost és egészség-tanánt a pécsi egyetem orvosi kara az iskolai egészség-tanból magántanárrá képesítette.

Neveléstani, gyermektanulmányi és lélektani előadások egyetemienken az 1936—37. isk. év második felében (zárójelben a heti óraszám).

1. *A budapesti tudományegyetem* hittudományi karán *Kecskés Pál*: Lélektan (4). A személyiség fogalma a mai lélektanban (1). A jogi karon *Csorna Kálmán*: Gyámság és gondnokság; gyámhatósági jogszolgáltatás (2). Az orvosi karon *Ranschburg Pál*: Orvosi pszichológia (2). *Bosányi Andor*: A gyermekkor alkati rendellenességei (3). A bölcsészettudományi karon *Kornis Gyula*: A didaktika alapkérdései (2). *Brandenstein Béla br.*: A lelki élet felépülése (2). Lélektani gyakorlatok (1^{1/2}). Pszichológiai proszeminárium (H. Schiller Pál vezetésével, 1 ó.). *Prohászka Lajos*: A nevelés szociológiája: a nevelés szervező közösségei (2). Az új iskola didaktikája (szemináriumi előadás, 2 ó.). Pedagógiai enciklopédia (Farágó László vezetésével, 1 ó.). *Bognár Cecil*: Pszichológia (2). *Noszlopi László*: A világnézetek lélektana (1). *Ivánka Endre*: A lélek fogalma az ókori filozófiában (2). *H. Schiller Pál*: A lélektani törvény (2). Csíny és csel (1).

2. *A budapesti műegyetem* közgazdasági szakosztályán *Imre Sándor*: Az értelmi nevelés a gazdasági szakiskolában (2). A nevelésügyi kutatás feladatai (szemináriumi előadás, 2 ó.). *Varga Sándor*: Lélektan (2).

3. *A debreceni egyetem* ref. hittudományi karán *Csikész Sándor*: A gyermekistentisztelet a valláspedagógia keretében (szemináriumi előadás, 1 ó.). A bölcsészettudományi karon *Mitrovics Gyula*: Az értelmi nevelés (3). Szemináriumi gyakorlatok (2). Gyakorlatok az emlékezés és a típusvizsgálatok köréből (2). *Karácsony Sándor*: Az iskolai vallásos nevelés (2).

4. *A pécsi egyetem* ev. hittudományi karán *Podmaniczky*

Pál br.: Neveléstan (3). Újabb irányzatok a magyar pedagógiában (szemináriumi előadás, 2 ó.). A bölcsészettudományi karon *Halasy-Nagy József*: Pszichológia (2). Az iskola és munkája (2). A pedagógia az utolsó száz évben (2). Pedagógiai szeminárium (2).

5. A *szegei egyetem* bölcsészettudományi karán *Bartók György*: Lélektan (4). A megértés lélektana (1). Lélektani gyakorlatok (2). *Mester János*: A középiskolai filozófia didaktikája (1). *Várkonyi Hildebrand*: Bevezetés a neveléstudományba (2). Gyermeklélektan (folytatás, 1 ó.). Pedagógiai-lélektani gyakorlatok (2).

A *szegei egyetem* május 29-i évzáró ünnepén *Várkonyi Hildebrand* dékán az alaki képzés kérdésének mai állásáról tartott előadást.

Szabadegyetemi előadások a Pázmány-egyetem és Budapest szfv. szabadegyetemének tavaszi félévében: *Koszterszitz József*: A családi otthon és a gyermek (10 előadás; tárgyai: Kaotikus korban mire nevelünk? Családi otthon, gyermekszoba, a puha kéz. Az édesapa nevelő munkája. A gyermek fejlődésének vonala és szakaszai. Hatások: olvasmányok, játék, pajtások, társaság. A serdülés kora. A szexuális kérdés ingoványai között. Szerelem. Az életre beirányítottság: taníttatás, speciális képességek, céltudatosság).

A **Magyar Pedagógiai Társaság** márciusi ülésén *Cser János* tartott székfoglalót Újabb magyar értelmességi vizsgálatok címen, áprilisban *Nemesné Müller Márta* számolt be a cheltenhami új nevelési kongresszus tanulságairól. A májusi nagygyűlésen a Társaság új tiszteleti tagjai lettek *Bárczy István* és *Pintér Jenő*, rendes tagok: *Kemenes Illés*, *Kratočil Dezső*, *Mester János*, *Noszlopi László*, *Péchy Aladár* és *Petrich Béla*; a Társaság jegyzője pedig *Cser János*.

A **Magyar Pszichológiai Társaság** januári ülésén *Boda István*: Jellem és típus, februárban *Ólasz Péter S. J.*: A szüggesztio jelentősége a családi és iskolai nevelésben, júniusban *H. Schiller Pál*: Tréfa és rejtvény, gondolkodás, lélektani vizsgálatok címmel adott elő. A Társaság kebelében újabban kriminálpszichológiai szakosztály alakult.

Az **Individuálpszichológiai Társaság** januári ülésén *Fodor Károlyné* és *Fodor Ágnes*: Nevelési problémák serdülő leányoknál, márciusban *Hoffmann Marianne*: Új módszerek a javító nevelésben, és *Lesznai Anna*: A mese és a gyermek, áprilisban *Bálint Antal*: A 10 éven aluli gyermekek intelligencia-vizsgálata, és májusban *Sümeгинé Kiss Teréz*: A tanyai kis magyarok neveléséről adott elő.

Az Orsz. Középiskolai Tanáregyesület budapesti Körében januárban *Loczka Alajos*: A tanulók elbírálásának tárgyilagos módjai, februárban *Szabó Zoltán*: Az örökléstudomány eredményei és a nevelés és *Kósa Kálmán*: A szelekció nemzetpolitikai vonatkozásai, áprilisban *Zibolen Endre*: A középiskolai szelekció és a társadalom címmel; a miskolci körben márciusban *Porcs Kálmán*: A középiskolák népességéről és a szelekció kérdéséről tartott előadást.

A Katolikus Tanáregyesület budapesti Körében *Halász László* a léleknevelés és az osztályozás kérdését fejtegette.

A Róm. Kat. Hittanárok és Hitoktatók Egyesülete áprilisi ülésén *Kosztolányi István*: Intelligencia-vizsgálatok eredményei címen olvasott fel tanulmányt.

Az Orsz. Polgári Iskolai Tanáregyesület budapestvidéki köre májusi közgyűlésén *Kemenes Illés* főigazgató a tanári lélek sajátos nevelő hatásáról, a budapestvidéki ifjúság szociális bajairól és nevelési nehézségeiről beszélt, majd *Molnár János* tanár adott elő a gyermeki lélek fejlődéséről.

Felkay Ferenc dr., a székesfőváros tanügyi tanácsnoka, a budapesti Rotary-klub februári összejövetelén előadást tartott a serdülő ifjúság védelméről.

A Népegészségügyi Múzeum előadásai során márciusban *Boda István* a zseni, *Somogyi József* pedig a tehetség átöröklésének kérdéséről beszélt.

A budapestvidéki tankerületi főigazgatóság meghívására január havában *Schnell János* Újpest és Rákospalota összes tanár- és tanítótestületeinek beszélt a tanulásnál előforduló lelki akadályokról.

A balatonfüredi orvosi továbbképzőtanfolyam keretében *Ángyán János* pécsi egyetemi tanár a serdülés korának pathológiája és therápiája címen tartott előadást.

A Földrajzi Társaság Didaktikai Szakosztálya márciusi ülésén *Tóth Aurél*: Tudományos tévedések az ifjúsági irodalomban címen adott elő.

Rádióelőadások. Január 1-én *Brandenstein Béla br.*: Mi a mélység-lélektan? 4-én *Bánáti-Baum Mária*: Mire tanítsuk leányainkat? 13-án *Kerecsényi Dezső*: Az ideális önképzőkör. 15-én *Wehner Józsefné*: Észak nagy mesemondója. Február 1-én *Szerb Antal*: Híres emberek gyermekcipőben. 2-án *vitéz Málnási Ödön*: Magyar anyák a magyar ezer évben. 8-án *Kemény István*: Mit álmotunk és mire ébredünk? 9-én *Bihari Ferenc*: Az új magyar

középiskola. Március 3-án *Fekete Ferenc*: Hogyan él a magyar diák Erdélyben? 4-én *Ausch Andorné*: Egészségügyi tanácsok testi munkát végző fiatal leányoknak, 5-én *Barabás Zoltán*: Miért adjunk sok főzeléket és gyümölcsöt a gyermeknek? 11-én *Sándor Margit*: A kisgyermek kezűgyessége és testgyakorlása. Versek a gyermekről. Április 11-én *Mikó Eszter*: Félelem és szorongás az iskolában. 19-én *Budinszky Sándor*: Hogyan él a pesti diák? (Helyszíni képsorozat). Május 4-én *Hevesi András*: Egy pesti gyermek emlékei. 6-án *vitéz Somogyváry Gyula*: Anyák és gyermekek (A gyermekhétről). 9-én *Révay József*: Kis cipőben örök költészet (A gyermek a világirodalomban). 11-én *Baloghy Mária*: Anyu, mesélj valamit! Majd: közvetítés a m. kir. Gyermeklélektani Intézet nevelési és pályaválasztási tanácsadásáról. *Schöpflin Aladár*: A gyermek a magyar költészetben. 13-án Gyermekhét a Városszélen (közvetítés a Városszéli Telep kultúrháza előtti térről). *Sik Sándor* beszélt a magyar cserkészekhez. 15-én *Undi Rózsa*: Játsszunk együtt gyerekek! (Babadélután). 19-én *Szilády Zoltán*: Féljen-e a gyermek az állattól? 20-án *Szondy György*: A könyv és a gyermek lelki fejlődése. 23-án *Halasy-Nagy József*: Az akarat nevelése. *Andersen Felicia* verseket mondott az anyákról. A rádió szalónzenekara hangversenyt adott A gyermek a zenében címmel (Bizet: Gyermekjátékok. Bloch: Gyermekdalok. Losonczy: Gyermekdalok). Hanglemezek: Anyák napján (9 lemez). 25-én *Hainiss Elemér*: A Balaton és a gyermekek. Június 2-án *T. Monostory Margit*: Olasz gyermekparadicsom. 6-án *Bognár Cecil*: Útravaló a nyári szünidőre. 10-én *H. Révész Margit*: A női pályák lélektani alapjai. 15-én *Papp Miklós*: Magyar csodagyermek. 16-án *Nagy Jenő*: A londoni elemi iskolák. 17-én *Takács István*: A nyaraló gyermekek. 18-án *Barabás Zoltán*: A gyermekkori csúz. 21-én *Br. Kruchina Károly*: Fiatalságunk gyakorlati építőipari pályára nevelése. 25-én *Wehner Józsefné*: A magyar nőnevelés vértanú úttörője. 30-án *Hainiss Elemér*: A Balaton és a gyermekek.

Népművelő előadások a Székesfővárosi Népművelő Bizottság különféle telepein az 1937. év tavaszán: *Baloghy Mária*: A családi helyzet hatása a gyermekre. A gyermek fejlődési szakaszai. A csecsemő és a kisgyermek nevelése. Az óvodás gyermek nevelése. *Jankovits Miklós*: A gyermekbarátkozások jelentősége. A gyermek szórakozása. A játék fontossága. Séta és sport szerepe a gyermek életében. Az iskolával való együttműködés szükségessége. *Karácsony Sándor*: Oly nehéz a lecke; anyu segíts! *Kosáryné Réz Lola*: A fiatal leány izlésproblémái. *Koszterszitz József*: Szociális gondolkodásra nevelés az iskolában. *Medgyesi Zsófia*: Leánynevelési problémák. *Noszlopi László*: A társasélet lélektana. Társas hajlamú és emberektől irtózó lélekalkat. *Schnell János*: A m. kir. Gyermeklélektani Intézet ismertetése.

Szivós Donát: Fiúnevelési problémák. Toperczer Ákosné: Szociális nevelés a családban.

Az 1937. évi Nemzeti Gyermekhét május 9—16-ig zajlott le. A hét a Zeneművészeti Főiskolán tartott díszelőadással kezdődött, amelynek kimagasló számai Dienes Valéria: Miénk az idő c. gyermekmisztériuma (egy a gyermek imádkozását, tanulását és játékát megelevenítő mozdulatkórus) és az Operaház ballettiskolájának *Gyermek és Öröm* c. ballettje volt. A hét folyamán a főváros 24 terén a legkülönbélebb szórakoztatásról gondoskodott a város polgármestere. Előadások voltak több helyen Budapest gyermekeiről és szociális helyzetükről, az iskolák szülői értekezletein a gyermek és a szabad idő volt a fő tárgy, s a magyar rádió is erősen kivette részét a gyermekhét munkájából.

Szociális nevelésügyi kongresszus volt Budapesten május 24—27-e között, a Magyar Vöröskereszt Egyesület rendezésében.

Szociális nevelési tanfolyamot tartott a Ranolder Intézet Volt Iskolatársainak Szövetsége február 11-től március 15-ig.

Olasz gyermekvédelmi kiállítás nyílt meg június 2-án a budapesti Iparművészeti Múzeumban. A kiállítás négy részben bemutatta az anya- és csecsemővédelem országos intézményeit, a fasisztapárt gyermeküdülőtelepeit, a kisgyermek nevelését, végül összefoglalóan a fasiszta nevelés szellemét.

Nemzetközi Montessori-tanítónőképzőtanfolyam nyílt Londonban. Az öthónapos munkaidő alatt okleveles tanítónőket akarnak úgy átképezni, hogy a gyermekeket 12 éves korukig Montessori Mária módszere szerint tudják tanítani. A tanfolyamon maga Montessori Mária ismertette rendszerének újabb eredményeit.

A keresztény család ügyében nemzetközi kongresszus lesz Párisban június 25—27-én, amely a keresztény család minden lényeges kérdésére kiterjeszkedik. A kongresszus titkárságának címe: 86, rue de Gergovie, Paris XIVe.

Az első nemzetközi gyermekpszichiátriai kongresszus Párisban lesz július 24—augusztus 1-ig. Elnöke: *Heuyer G.* (1, av. Émile Deschanel, Paris).

A XI. Nemzetközi Lélektani Kongresszus, amelynek a múlt évben Madridban kellett volna összeülnie, elmaradt és ezidén júl. 25—31.-e közt lesz Párisban. Elnöke *Janet Péter*; a szervezőtestület elnöke *Piéron Henri* (Laboratoire de Psychologie de la Sorbonne, Paris V^e).

A VI. Nemzetközi Montessori-Kongresszus aug. 1—10-ig ülészik Kopenhágában. A kongresszus főtárgya a békére való nevelés. Felvilágosítást ad Vilhelm Rasmussen, az áll. tanítóképző főiskola igazgatója (Odensegade 14, Kopenhagen).

Wlassics Gyula báró, Magyarország nagy közoktatásügyi minisztere, 85 éves korában Budapesten elhunyt.

Adler Alfréd, az individuálpeszichológia megalapítója, angliai előadókörútján, Aberdeenben május 2-án hirtelen elhunyt.

I R O D A L O M.

K Ö N Y V E K.

Baranyai Mária és Keleti Adol: *A magyar nevelésügyi folyóiratok bibliográfiája (1841—1936).* (A Fővárosi Pedagógiai Könyvtár kiadványai, 3. sz.) Budapest, 1937. A Studium bizománya. 149 lap, ára 10 P.

Régi szükségletet elégít ki hazánk egyetlen nevelésügyi szakkönyvtárának ez a szép kiadványa. A könyvtár két lelkes tisztviselője harmadfélelvi szorgalmas és körültekintő munkával összegyűjtötte az 1841 óta Egész-Magyarországon megjelent magyarnyelvű nevelésügyi folyóiratok adatait és azt most a magyar nevelőtársadalom használatára bocsátja.

A kiadvány nemcsak egyszerű könyvészeti felsorolás. A szerzők ugyanis maguknak az adatoknak közlése előtt (5—41. l.) a legkülönfélébb szempontokból fel is dolgozzák szorgos munkájuk főeredményeit. Először összefoglalják a magyar nevelésügyi szaksajtó rövid történetét az első adaktól (1786) kezdve máig. Kiderül ebből, hogy két régiebb, még XVIII. századbéli folyóiratot nem számítva, 1841-től 1936-ig több mint 400 nevelésügyi folyóirat indult meg hazánkban; ezeket keletkezésük sorrendjében fel is sorolják. A termsz folytonos gazdagodását mutatja, hogy 1841-nek, a megindulás évének egyetlen lapjával szemben a múlt év végén 69 tanügyi lapunk volt (legtöbb 1914-ben: 93); közülük azonban 17% nem vitte többre egy évnél, míg 66—70 évfolyamot csak 3 (0,9%) ért meg. A bevezetés következő szakasza a szerkesztők, kiadók és laptulajdonosok tarka változatosságába világít bele, majd a megjelenés helyrajzi adatai következnek (itt természetesen a főváros vezet 164 lappal, az összesek 40%-ával). Egy-egy kisebb fejezet tartalom, jelleg és érték szerint csoportosítja és dolgozza fel a gyűjtött anyagot, aztán az elszakított magyarság nevelésügyi szaksajtójáról kapunk tájékoztatást, végül néhány tanulságos adatot olvashatunk az idegennyelvű magyarországi nevelésügyi lapokról (ezeket ugyanis kirekesztették a feldolgozásból). Utoljára betűrendben, majd munkaterületük szerint is felsorolják az 1936 végén élő magyar nevelésügyi folyóiratokat.

Ezt az igen értékes bevezetést követi az egyes folyóiratoknak betűrendes felsorolása (43—141. l.). Itt megkapjuk mindegyiküknek a teljes és pontos címét, megindulásának és esetleges megszűnésének idejét, szerkesztőinek és kiadóinak nevét, a megjelenés helyét és időszakát (heti, havi lap stb.), aztán a kérdéses lap tárgykörének rövid megjelölését; végül arról is tájékoztatnak: melyik nagyobb fővárosi könyvtárban található meg. Az egész könyvet betűrendes címmutató és a Fővárosi Pedagógiai Könyvtárban meglevő folyóiratok felsorolása fejezi be.

Ha már most a saját szűkebb munkaterületünk szempontjából vizs-

gáljuk meg a könyvészeti összeállítást, kiderül, hogy eddig nálunk a következő folyóiratok szolgálták főfeladatként a gyermek és ifjú testi-lelki megismerésének ügyét: *A Gyermekek és az Ifjúság* (1907 óta), a *Gyermekebarát* (1924 óta), a *Gyermekek és a Család* (1928—29), a *Gyermekevédelem* (1929 óta), a *Gyermekevédelmi Lap* (1905—1930), az *Ifjúság és Egészség* (1898—1904), az *Iskola és Egészség* (1933 óta), a *Szülők Lapja* (1913 és 1923—34), a *Városi Szülők Lapja* (1927—30). Szám szerint nem sok ez, de meg kell gondolnunk, hogy a gyermek- és ifjúságtanulmány újabb ága a tudománynak, másrészt a dolog természeténél fogva egyéb nevelésügyi lapokban is szép számmal található a mi munkakörünkbe vágó közlemények.

Ami már most a szerzők munkáját illeti, az minden elismerést megérdemel. Két és félesztendőt fordítottak a gyűjtésre, miközben „a főváros nagy könyvtáraiból, iskoláiból és magánosok birtokából újabb és újabb címek bukkantak elő, de sajnos, sokszor csak címek és semmi további följegyzés, ami a lap szerkesztője, kiadója, tartalma és iránya felől felvilágosítást adhatna” — az ő körültekintő, fáradhatatlan munkájuk legtöbb esetben mégis kikutatta a hiányzó adatokat. Aki foglalkozott könyvészettel, az tudja, milyen nehéz, talán lehetetlen is az eszményt: a teljességet elérni. Néhány adattal mi is kiegészíthetjük a könyvet. Így nincs megemlítve a Magyar Tanítóképzőnek hat éven át élő melléklapja: a *Gyakorlóiskola*, amely pedig külön íveken, külön címlappal és tartalomjegyzékkel jelent meg; nem találjuk meg a magyar tanítóság jóléti intézményének nevelésügyi közleményeket is tartalmazó *Étvös-Alap* c. lapját; jelezni kellett volna, hogy az *Erdélyi Iskola* a múlt évtől, IV. évfolyamától kezdve a megcsonkított *Iskola* címmel kényszerül megjelenni. Hiányzik az *Ifjúsági Könyvtárjegyzék*, amelyről szerkesztője, Szemák István, hasonló című könyvének (Bp., 1912) előszavában azt állítja, hogy 1891-től húsz éven át mint folyóirat jelent meg. Bár néha nehéz megvonni a határokat, mégis a *Levente* és a vármegyei népművelési folyóiratok mellett fel kellett volna venni az *Ifjúsági Vezető* című, ezekkel rokonszerű folyóiratot és helyet lehetett volna adni a cserkészvezetők folyóiratának, a *Vezetők Lapjának* is. — Igen tanulságos lett volna a folyóiratok szerkesztőinek és kiadóinak betürendes névjegyzékét is közölni; ezek a fontos nevek így, a többi adatok tömegében szinte elvesznek; ugyancsak hasznos lett volna megemlíteni az egyes folyóiratokra vonatkozó könyvészeti összeállításokat (pl. a Magyar Paedagógia negyven évfolyamának Tettamanti-Márer-féle Tartalom- és névmutatóját; a polgári iskolai közlönyök Győri-féle repertóriumát.)

Mindezek az apróságok azonban természetesen egyáltalában nem csökkentik a szerzők nagy érdemét, azt, hogy lelkiismeretes munkájukkal lehetővé tették a magyar nevelésügyi szaksajtó áttekintését, az eddigi szakirodalom számontartását és fontos neveléstörténeti feladatok megoldását. *Székely Károly.*

Bátki—Györfly—Viski: A magyarság néprajza. Négy kötet. Budapest, 1933—1937. Egyetemi Nyomda. 1854 lap, 3091 ábra és 10 térkép. Ára félbörkötésben 80 P.

Nem lehet feladatunk e helyütt ennek a hatalmas, a magyar néprajz egész területére kiterjedő munkának az ismertetése. Mégsem mehetünk el mellette szó nélkül, mert a gyermektanulmányozóra sem lehet közömbös: milyen tárgyi és szellemi környezetben él és nő fel a magyar köznépi gyermekeinek és ifjúságának hatalmas tömege. Azért csak felsoroljuk a sorozat szédítően gazdag anyagának azokat a részeit, amelyek a mi érdeklődési körünkbe vágnak.

A két első kötet a tárgyi néprajznak van szentelve. Rövid általános tájékoztatás után az I. kötet a népi táplálkozás, építkezés, bútorzat, fűtés, világítás, mesterkedés és viselet leírását adja, a II. kötet a gazdálkodás különböző formáit, a díszítő művészetet és a hagyomány tárgyait ismerteti. A szellemi néprajz keretében a III. kötet a népköltészet összes műfajainak

ígen beható tárgyalása után a népi előadó-stílus és nyelv kérdéseit foglalja össze, míg a IV. kötet a népi zene, tánc, szokások, hitvilág és játékok világába vezet.

Ebben a keretben számos helyen találunk bennünket közelebről érdeklő anyagra. Így Viski Károly (I., 277—78. l.) a népi gyermekbútorokat ismerteti: a bölcsőt, a palóc ringót (az anya ágya előtti lóca, amelyre teknőbölcső kerül), a székelyföldi karikáságyat (a rendes ágy alól éjjelre előhúzott kerek kiságy), az ülőszéket, állókát stb. A II. kötetben — ugyancsak Viski K. feldolgozásában — a hagyomány tárgyai vonják magukra figyelmünket: a születés körüli szokásokkal, a legényavatással, a leánykorbácsolással (397—99. l.), valamint a naptári szokásokkal kapcsolatos tárgyak (405—414. l.), továbbá egyes gyermekjátékok (438—41. l.) rövid leírása. A III. kötet a népköltés keretében a mese világának beható elemzése (256—326. l.) után a drámai hagyományok közt a dramatikus gyermekjátékokat ismerteti. Sorra kerülnek a gyermekjátékokban megnyilvánuló lakodalmas és más szokásemlékek, a betlehemezés, Háromkirályok, gergelyezés, balázsolás, ábécés mondóka, pünkösddőlés, regölés stb. (330—361. l., Viski Károlytól). Az „oktató és alkalmi hagyományok” c. fejezet (Szendrei Zsigmond munkája) tárgyalja a gyermekkor költészetét (372—377. l.), még pedig mind a felnőtteknek a gyermekek altatására, oktatására szánt mondókáit, mind pedig maguktól a gyermekektől származó verseket (hangutánzó, csúfoló rigmusok, sebesmondások, nyelvtörök, stb.); ezt követik a legény- és leányéleti költői termékei: talalóskérdések, tudáspróbák, táncköltészet (377—81. l.). A IV. kötet zenei részében Kodály Zoltán a gyermekdal és a regösének viszonyával, a felnőttek énekének a gyermekdalban megmaradt foszlányaival foglalkozik (39—41. l.), majd Szendrey Zsigmond és Ákos bemutatják a gyermeket a születéstől az ifjúkor végéig kísérő népi szokásokat (154—186. l.) s a vallásos élet otthoni és templomi formáit (tisztülegények és leányok, rózsaleányok, áldozás, bérmlás, konfirmáció; 290—297. l.). A kötet utolsó fejezete N. Bartha Károlynak, a debreceni ref. tanítóképző-intézet tanárának és az ottani gyermekjátékgyűjtemény megalapítójának (I. folyóiratunk múlt évfolyamának 41. lapját) tollából a népi gyermekjátékoknak alapos ismertetése (453—495. l.). A gyermekjáték lényegére rámutató bevezető sorok után összeveti a mi játékainkat az egyetemes játékinccsel s részletesen kifejti: mi bennük a nemzeti vonás, majd tisztázza a gyermek játékkismeretének forrásait (a felnőttek és játszótársak szerepét), aztán képen és szóban bemutatja falusi gyermekeink legnépszerűbb játékait: a homokból, sárból, porból, növényi és állati anyagok felhasználásával készült, valamint az eleven állatokkal (főként rovarokkal) való játékokat. Egy rövid szakasz rendszerezi a játékfajokat a gyermek fejlődésének menete szerint, ismerteti a játéktevékenység megindulását és önállósulását, majd három főtípusba sorolja őket: a tesztelő, utánzó- és társasjátékok csoportjába.

Szinte csak címek szerint soroltuk fel a Magyarság Néprajzának bennünket is érdeklő részeit, de már ebből is láthatjuk: a gyermektanulmányozó is rendkívül sok anyagot talál e kötetekben. A feldolgozás persze — összefoglaló műről lévén szó — kissé szűkszavú, de az elképzelést nagyon elősegítik a bőszégesen, szinte pazar mennyiségben bemutatott ábrák, a mélyebbre hatolni kívánót pedig útbaigazítják a minden egyes fejezethez csatolt kimerítő könyvészeti összeállítások (itt hiányzik Fináczy Ernőnek a régi görög gyermekjátékokról írt kis értekezése). A kiváló munkát olvasóink szíves figyelmébe ajánljuk.

Székely Károly.

Belohorszky Ferenc: Magyar problematika a középiskolában, (A Tanítás Problémái c. sorozat 17. száma.) Budapest, 1937, Egyetemi Nyomda, 41 lap, ára 80 f.

A szerző az alcím tanúsága szerint e tartalmas füzetben azt kívánja fejtegetni: miként folyjon a nemzeti nevelés a magyar nyelv tanítása köré-

ben. Meggyőződése szerint a magyar nevelés főfeladata „a fejlődő gyermeket a krisztusi erények segítségével belenevelni a nemzeti sorsközösségbe”. Ezért tisztázni kell a tanulók előtt a nagy magyar kérdéseket: a magyar nép mai sorsát, a jó magyar állampolgár eszményét és trianoni sorsproblémánkat. E hármás főproblémát csak az élményé-alakítás módszerével lehet az ifjúság lelkébe itatni, elsősorban a magyar nyelv és irodalom tanítása közben. A szerző, saját kísérletezései alapján, részletesebben is kifejti: hogyan volna ez megvalósítható; bemutatja a feldolgozandó anyagot és a gyermek lelki fejlődését folyton figyelembevevő élményszerű módszereit.

Nem politizálni akar; fejtegetései abból a mély meggyőződésből fakadnak, hogy az iskola csak az életre nevelés eszköze lehet, s „a széplelkek helyett tetterős és akaratukban határozott, érzelmeikben célirányos, értelmi tekintetben felvilágosult magyar emberekre van az országnak szüksége, olyanokra, akik a közt többre becsülik egyéni érdekeiknél.” Komoly fejtegetései megérdemlik minden magyar nevelő figyelmét. S—s.

Békésy Sándor: Hivatások, életpályák. Gyakorlati pályavezető. Fővárosi Könyvkiadó, Budapest, 175 l. Ára 2.40 P.

Minden könyv, amely az okszerű pályaválasztás célját szolgálja, nagy fontossággal bír. Különösen jelentős ma, amikor a pályaválasztás számos oknál fogva nehezebb, mint bármikor volt. Szerencsére ma már belekerült a köztudatba, hogy az okszerű pályaválasztás helyes megoldása mind az egyének, mind pedig a nagy közösségeknek, a nemzetnek szempontjából is sorsdöntő jelentőségű. A legtöbb ember boldogtalansága onnan ered, hogy nem szereti pályáját, mert a pályaválasztás alkalmával nem rátermettsége szerint döntött. Munkája tehát nem az öröm forrása, ellenkezőleg nagy kedvetlenséget okoz. Ez a kedvetlenség igen fárasztóvá teszi a munkát, amelyből elégedetlenség származik. Ezzel szemben a jól választott életpálya biztosítja az egyéni élet harmóniáját, a megelégedettséget, amellyel együtt jár az önbecsülés fokozódása, és fokozódik a társadalmi elismerés is.

Békésy S. könyve nem elégszik meg a pályaválasztás nagy jelentőségének hangsúlyozásával, hanem gyakorlati tájékoztatást is nyújt. A legutolsó népszámlálás adatai alapján számszerű adatokat sorol fel arról, hogy Magyarországon milyen sokféle munkakör alapján jut jövedelemhez a kereső lakosság. De nemcsak a foglalkozási ágakat sorolja fel kimerítő részletességgel, hanem tájékoztatja az olvasót mindazon iskolákról és tanfolyamokról, amelyek elvégzése az egyes életpályák betöltésének feltétele.

Békésy S. könyvének érdeme, hogy rendkívül gazdag anyagát rendszerbe és áttekinthetően adja, s ezzel segítségére van mindenkinek, akinek a pályaválasztásnál tanácsra van szüksége. Révész Emil dr.

Vitéz Faragó Ede: A cserkész és a családi nevelés. Bp. A „Studium” kiadása. — É. n. (1937) 60 l. Szülők Könyvtára 18. sz. kötet. Ára 1.20 P.

Imre Sándor szülők részére szánt sorozatának ez a közvetlen módon megírt kötetkéje a szerzőnek a cserkész-szellem iránt való bensőséges szeretetét sugározza magából. Követekésképpen erősen bizakodva mutatja be a cserkészlet lényegét s nevelőértékeit.

Hogy mennyire szükség is volt viszont erre az értékes kiegészítésre, a gyermek „vad” (otthonon, egyházon, iskolán kívüli) életének rendezésére, ezzel kezd a cserkészlet és a szülői ház nevelési kapcsolatainak bemutatását a szerző. Tárgyalása három részre oszlik. Az elsőben megismerteti a szülőkkel a cserkészlet, kiscserkészlet, napi jótett, csapatszervezet stb. formáiban rejlő mélyebb tartalmat: a fiús élet értékeinek átmentését, a cselekvésvágy kielégítését, a közösség érdekét mint az egyén ösztönzőjét, önkéntes munkát, magyar történelmi érzésre, testvéri szellemre, harcos, dolgozó életre való nevelést. A tíz cserkészőtörvényt praktikus jótanácsokkal s közvetlenül felhasználható példákkal megszervezve magyarázza el. A csapat

és táborozása mint a fiúállam működése a kezűgyesség, sport, élményszerűség, végül a romantika szerepe a gyermek életében egészítik ki a cserkészlet bemutatását. A második részben a cserkészlettől a családi nevelésbe átvethető eszközökről van szó. A szülő neveljen a cserkészlet eszményei szerint, legyen tehát maga is áthatva ezektől a gondolatoktól. Az esti lelkiismeretvizsgálat, önfegyelmzés, hibák leküzdése, másokon való segítség s egyáltalán a jellemnevelés élményszerűsége révén kapcsolódnak a cserkészlet módszerei a családi nevelésbe. Végül „A család érintkezése a cserkészlettel” c. fejezet a szülő látogatását a csapatnál, a parancsnokkal való személyes értekezést, a cserkészletnek közvetlenül a gyermekkel való, érdeklődő megbeszélését s a szülő példaadásával járó felelősséget foglalja magában.

Bár elszórtan, itt-ott érintette, de nem ártott volna a szülő szempontjából a gyermek külső cserkészletének ellenőrzését külön is hangsúlyozni Tapasztalat szerint ugyanis épen a kezdő cserkészkedés idején meglazulnak az egyéb kötelességek! Szükséges pl. ellenőrizni, hogy a gyermek, ha cserkészösszejövetelen vesz részt, valóban egész idő alatt ott van-e.

A mű egy melegszívű nevelő és tapasztalt vezető elméleti s gyakorlati útmutatásainak tárháza. A szép gondolatok a használható példák tömegével vannak megvilágítva. A szülő és a pedagógus megismerheti belőle a cserkészlet sajátos jellemnevelő értékeit és a fiúk természetéhez leginkább alkalmazkodó eszközeit. De a könyv valódi kettős hivatása, a szerző nemes szándéka is átizzik lapjain: a szülőket is cserkészé nevelni, hogy azután kézikönyvül szolgálhasson nekik gyermekük igazi cserkészé neveléséhez.

Szabó Miklós dr.

Kósa Szabó Erzsébet: A gyermeknyelv pedagógiájának alapvonalai.
Budapest, 1936. Kisdednevelés kiad. 39 l. Ára 2.50 P.

Ez a nagy felkészültséggel megírt dolgozat a normális gyermek nyelvi ápolásának és fejlődésirányításának alapelveit vezeti le a gyermeknyelv fejlődésének tényeiből. Már bevezetőjében vitába száll azokkal a gyermeknyelvkutatókkal, akik kétségbevonják a nyelvfejlődés irányítására vonatkozó törekvések létjogosultságát. Az ellenkező felfogás sem tagadja, hogy a gyermek beszédkézsége öröklött, veleszületett, immánens erő, de elismeri, hogy ezzel az ösztönös készséggel sem bír tökéletesen; egészséges fejlesztéséhez sok gyakorlatra, sőt külső irányításra is szüksége van. A nyelv-elméleti alapvetésben elsősorban azzal a kérdéssel foglalkozik, hogy *hogyan jön létre* a gyermek nyelve? Mi az a nyelvbeli készség, amit születésével magával hoz, s amely aztán környezete hatása alatt kifejlődik, s mi az, amit maga teremt magának. Felsorolja mindazok véleményét, akik a gyermek nyelvtanítóját erjét hangoztatják, s azokét, akik a gyermek nyelvet a környezet eredményének tartják. Az ellentétes felfogások közt *Stern* véleményét fogadja el: a gyermek nyelve két tényező, a belső, beszélésre ösztönző készség és a környezet nyelve külső adottságainak állandó hatása folytán keletkezik. Mivel a nyelv szilárd állományának számtalan jelét a gyermeknek meg kell tanulnia, hogy az élő társadalomban szerepet tudjon játszani, szükséges a természetesnek látszó és magától meginduló nyelvi fejlődésbe való céltudatos pedagógiai beavatkozás.

Külön fejezetek foglalkoznak ezután a gyermeknyelvpedagógia általános és speciális elveivel. Kétségtelen tény, hogy a gyermek sokkal több fogalommal, képzetekkel rendelkezik, mint amennyit szókinccsével kifejezni képes. Ebből következik az a fontos módszertani elv, hogy a gyermeknek koronként többet kell nyújtani nyelvi anyagban, mint amit egyelőre birtokába vehet, hiszen abból természetes válogatása úgyszólván csupán meghatározott mennyiséget fog elraktározni. Ebből a szempontból nagy jelentőségű a mese, a mondókák és versek mondatása. A nyelv a gondolkodás kibontakozásával párhuzamosan fejlődik, tehát a gondolkodás iskolázása végeredményben a nyelv iskolázását jelenti. A beszélés jelképezi a gondolkodást, tehát a beszédmód a gondolkodás módját. Ha most elképzeljük, hogy a kis-

gyermeknek a szülő, a tanulónak a tanító az utánzandó példaképe, úgy a hang és beszédmód kiválóan nagy nevelő értéke elvitázhatatlan.

A könyv végén egy gondosan és szemléletesen összeállított táblázat beszédesen foglalja egybe a szerző elméleti fejtegetéseit. A nyelvnevelést, mint beszédnevelést két nagyobb korszakra bontja. A beszédkészség érési folyamata a kiáltástól a gágyogáson és hangutánzáson keresztül a nyelv-megértésig terjed (10. hó), míg a fogalmi háttérű beszéd, a nyelv kialakulása a 10. hónaptól a 4—7. életévig tart. Fontosabb gyakorlati tanácsai: fokozatosan kapcsoljuk bele mind szélesebb, helyesen beszélő társadalmi körbe a gyermeket. A helyes fejlődésnek alapfeltétele a jó beszédpélda. A gyermek csak anyanyelve kifejlődése után tanuljon idegen nyelveket, stb. Mivel a helyes halláson és gondolkodáson felépült szóbeli kifejező-képesség az alapja minden további tanulásnak, haladásnak, azért az *iskolai oktatás* szempontjából is nagyon fontos az iskolaköteles kor előtti nyelvi fejlődése.

Dobos László.

Mester János dr.: Bosco Szent János nevelői rendszere. Budapest, 1936. Korda R. T. bizománya. 54 l. Ára 2 P.

A szerző nagy szeretettel foglalkozik az új idők egyik legnagyobb nevelőjével, Bosco Szent Jánossal. Egészen rövid életrajz után igen találóan jellemzi Bosco nevelői személyiségét. Bosco született nevelő volt, lelkét a gyermekek iránti sugárzó szeretet hatotta át. Sokoldalú tehetsége alapján meg tudta becsülni a tudomány és a művészet kincseit, a technika alkotásait, de vallásos bölcsesége alapján mindent magasabb szempontból nézett és a természet és a kultúra fokain haladva elérkezett a tiszta igazsághoz, az élő jószághoz, szépséghez: Istenhez.

A szerző megismerteti a megelőző és megtorló módszert, ahogy azt Don Bosco alkalmazta, aki hitt a gyermeki lélek legmélyén lappangó gyermeki jóságban.

Don Bosco ismerte korának egész gyakorlati nevelését, de nem csatlakozott semmiféle irányhoz, mert önálló módszere volt. Nevelő iskolájának lélektani alapja, hogy a jónak megismerése nem elég annak megtételére, tehát a pusztá értelmi tudásnak nincsen nevelő ereje. Ezért Don Bosco nem elégedett meg a gondolkodás egyoldalú fejlesztésével, hanem kölcsönös bizalommal, szeretettel a nemes jellemre való nevelésre törekedett. Módszere a szereteten alapszik, amelynek első eszköze a gyermek bizalmának megnyerése, de eszköze az a vidámság is, amely a szalézi módszert annyira kedvelté teszi. Nem gátolja a gyermek élenkségét, kielégíti a gyermek játékos kedvét, mert ebben a gyermeki lélek nyugalmanak, békéjének egyik forrását látja. De fontos nevelői eszköze a komoly munka, amelyet a gyermek 5—6. évétől kezdve fokozatosan csatol a játék mellé. A szerző kifejti Don Bosco jutalmazó és büntető eljárásának lényegét, majd ismerteti Don Bosco nevelői eljárásában a vallásos élet kialakításának útját. Az értelem meggyőzése és a jellem kialakításának leghatásosabb eszköze a vallásos élet. Don Bosco kitűnő tanácsokat ad a vallásos szellem kialakítására, mert a szilárd, biztos keresztény világnézet kialakításában látja a nevelés koronáját.

Nem részletezhetjük Don Bosco nevelési rendszerének minden mozzanatát, de az ismertetett műben közölt statisztikai adatok minden szónál meggyőzőbben beszélnek arról, hogy a Don Bosco sugallta szalézi nevelés világszerte érezteti jótékony hatását. A szerző tehát igen hasznos szolgálatot tett a nevelés ügyének Don Bosco nevelői rendszerének ismertetésével.

Révész Emil dr.

Nagy Mária Ilona: A gyermek és a halál. Budapest, 1936. Bethlen Gábor Irodalmi és Nyomdai R. T. nyomása. 110 lap. Ára 4 P.

A szerző az ember örök problémáját, a halál kérdését választotta értekezése tárgyául. Egységes képet akar adni azokról az értelmi, érzelmi és akarati tényezőkről, amelyek a gyermeknek a halálhoz való beállítottságát meghatározzák. Miután tájékoztatást ad az ide vonatkozó irodalom

fontosabb megállapításairól, áttér kísérleti eljárásának ismertetésére. Háromféle módszerrel iparkodik kitzűzött kérdését megoldani és pedig dolgoztatás, rajzoltatás és megbeszélés útján. Kísérleti személyeinek száma 378, közülük 193 fiú és 185 leány.

Nagy M. Ilona első kérdése: Mi a halál? A nyert feleletekből a 3—5 éveseknél animista, az 5—9 éveseknél perszonalifikáló és a 2. gyermekkor végén reális típust állapított meg. Ez a hármas tagozódás megegyezik a Bühler S. által felállított fejlődési fokokkal.

A halál okaira és céljára vonatkozólag először természeti, azután természetén kívüli és végül duális magyarázatot ad a gyermek. A halál természetes magyarázata az egész gyermekkoron át a betegség és az öregség. Természetén kívüli magyarázatot a 7 éven felüliek adnak és pedig: bűn, Isten, „halálember“. A testi és lelki változások vizsgálatánál arra a megállapításra jut a szerző, hogy a gyermek nem tudja elviselni a teljes megsemmisülés gondolatát, és ezért vagy a túlvilági életben, vagy valami más halhatatlanságban hisz.

A halál gondolatával kapcsolatos érzelmeket vizsgálva, leggyakrabban a fájdalom, félelem, ellenkezés és kíváncsiság találhatók meg. Minél jobban megismerik a halált, annál inkább idegenkednek tőle.

A gyermeket a halál inkább érzelmileg foglalkoztatja és nem igen jut el odáig, hogy természetes tényt lásson benne. A gyermeknek a halálhoz való beállítottságát leginkább a környezet befolyásolja.

Nagy M. Ilona dolgozata kétségekívül alkalmas arra, hogy felkeltse az érdeklődést tárgya iránt. A kísérleti úton nyert eredmények mindenképen arra figyelmeztetnek, hogy ezzel a problémával még szélesebb alapon kell foglalkozni.

Révész Emil dr.

Elsenhans, Th.: Psychologie und Logik. Neubearbeitet von Artur Buchenau. Siebente Auflage. 144 l. Sammlung Göschen Nr. 14. Ára 1.62 M.

A „Göschen“ könyvek meglehetősen elterjedtek, igen nagy példányszámban fogynak, aminek egyszerű magyarázata van: kielégítik azt a várakozást, amit az olvasók hozzá fűznek. A dr. Buchenau átdolgozásában megjelent „*Lélektan és logika*“ különösebb érdeklődésre tarthat számot nálunk, ahol ezek a tudományok a középiskola tanítási tervében fokozatosan veszítenek jelentőségükből, amit többek között az is bizonyít, hogy e tárgyakat csakis a VIII. osztályban és csak heti két órában tanítják. Mit lehet ily kevés idő alatt nyújtani! Azt az anyagot, amelyet Kornis Gyula kitűnő tankönyve felölel, semmiképpen sem lehet elvégezni ennyi idő alatt. Mit lehet és mit kell elhagyni? Erre ad némi útmutatást ez a kis könyv. Ezért elsősorban az ezzel a tárggyal küszködő tanárok figyelmét hívjuk fel e könyvre, melynek menete, beosztása talán segítségükre lehet.

A könyv egész tömören megállapítja a filozófia feladatát és felosztását, azután kifejti, hogy a két nagy tudományterületnek, a természet-tudományinak és a szellem-tudományinak megfelelően a filozófia is két részre osztható: természeti és szellemfilozófiára. A szellem és természet azonban szoros kapcsolatban van az ember testi-lelki mivoltában, amivel mint külön tudománnyal a lélektan, filozófiai vonatkozásban pedig a filozófiai antropológia foglalkozik. A lélektan tehát az a tudomány, amellyel a filozófiai antropológia közvetlenül kapcsolatban van. A logika már általánosabb tudomány, amely nemcsak azt akarja megmutatni, hogyan történik a gondolkodás, hanem azt is, hogyan kell gondolkozni, ha helyesen akarunk gondolkozni.

A szerző a lélektan történetének rövid, áttekintő vázolója után a jelenkori lélektani irányokról nyújt tájékoztatást, azután egész röviden és jelentőségének megfelelően tárgyalja az érzetlélektani részt, hogy annál jobban kiemelhesse a tudatélet igazán fontos jelenségeit. Tömören tárgyalja a kifejezés jelenségeit és a jellemről való lényegesebb tudnivalókat.

A könyv második fele a logikával foglalkozik. Ebben a részben nin-

csen különösebben kiemelni való mozzanat. Az egész munkának legfőbb érdeme, hogy minden rövidsége mellett is áttekinthető képet nyújt e két tudomány lényegéről.

Révész Emil dr.

Morichini, U. e Hirsch, G. M.: Come assumete il vostro personale?
Roma, Centro Psicotecnico Commerciale, 1937. 50 p.

Az olasz kereskedők fasiszta egyesületének pszichotechnikai központja képességvizsgálatokkal teszi gazdaságosabbá a cégek és alkalmazottak munkáját. Fenti füzetben beszámolót kapunk az intézet nagyarányú, tudományos és gyakorlati működéséről, amelynek célja az embert képességeinek megfelelő helyre juttatni. Az alkalmazottak kiválasztásának pszichotechnikai alapja, az előzetes képességhiagnózis megállapítása nemcsak az iparnál jelent megtakarítást és racionalizálást, hanem a kereskedelmi pályákon is. A kereskedés nem a géphez alkalmazkodó, mint az ipar, nem a természet erőinek alárendeltje, mint a földművelés, hanem embert állít az emberrel szembe. Ahol csere folyik, ott a legtöbb a személyen múlik. Ha nem felel meg, zavar és ront, ha helyén van, gyorsítja az ügyletek megkötését, a szervezkedést és csökkenti a költségeket.

A római kereskedelmi pszichotechnikai központ kiterjeszti a képességvizsgálatokat a divatáru szakmában működő kereskedősegekre. A központhoz tanácsért forduló cég már készen találja ott a tesztek, amelyeknek felállítását a munka analizise előzte meg.

Az elemzés azt mutatta, hogy a divatáru szakmabeli árusítóktól a következő kvalitások kívántatnak: jó megjelenés, ízlés, erő, éles látás, jó hallás, színérzék, szín- és arcmélekezet, megfigyelő- és rábeszélőképesség, befolyásolhatatlanság, szellemi készség, kedves fesztelen viselkedés és uralom az idegek felett. Viszont hátrányos a daltonizmus, vagyis színtévesztés, ludláb, visszer, tüdőbaj és látható testi hibák. A vizsgálat tesztek alapján történik, a pszichotechnikus és asszisztense jelenlétében folyik le, s körülbelül fél óráig tart. A pszichofizikai adottságok jelenlétének és azok mértékének megállapítása után különválasztják az alkalmas jelölteket a meg nem felelőktől, az utóbbiakat — esetleg más kenyérkeresetre képesítő tehetségeik felismeréséért — a pszichotechnikai központ pályaválasztási tanácsadójaiba irányítják.

Morichini és Hirsch könyvének szövegét négy kép kíséri, amelyek közül az utolsó diagramma a pszichotechnikai és gyakorlati osztályozás meggyezését mutatja, ami a kitűzött cél elérése mellett bizonyít.

A szerzők egyre jobb tesztek felállításával, eredményeit ellenőrzésével folytatni óhajtják nagy szakismerettel, ügybuzgalommal megindult s már eddig is szép eredményeket elért munkájukat, amely tapogatódzástól, fölösleges költségektől kíméli meg a cégeket és a siker boldogságát biztosítja a kenyérüket rátermettségüknek megfelelő helyen kereső alkalmazottaknak.

Tobisch Irén.

F O L Y Ó I R A T S Z E M L E.

MAGYAR FOLYÓIRATOK.

A Cselekvés Iskolája. (5—10. sz.) Várkonyi Hildebrand *Nevelés és gyakorlati lélektan* c. folytatásos tanulmánya a pedagógiai szeretet fogalmát elemzi és érvényesülési módjaival foglalkozik, majd azt tisztázza: milyen fokban kell meglennie a nevelőben, és fejleszhető-e? Azután a jellemnevelés kérdései következnek; megvilágosodnak az alapfogalmak: lélektani személyiség, vérmérséklet, a jellem, a viselkedés meghatározói, sorra kerülnek a külső viselkedés szabályozása, vagyis a fegyelmzés kérdése: a külső rend és belső fegyelem fogalma, viszonya egymáshoz, a belső fegyelem kialakulásának lélektani törvényei, kialakításának feltételei és eljárásai. A 9—10. számban Békési Gizella szól az *amerikai jellem- és erkölcs-*

vizsgáló próbákról. Néhány konkrét tulajdonságokat (megbízhatóság, érzelmi viselkedésmód, határozottság, önbizalom, befolyásolhatóság stb.) vizsgáló próba felsorolása után Sander nyomán ismerteti a jó jellemvizsgáló próba kívánalmait és ismertetőjegyeit (nem az erkölcsi ítéletet, hanem a cselekvést kell vizsgálni stb.) és kifejti, hogy nem elég egy-egy tulajdonságot kutatni az egyénnek, hanem egész próbasorozattal és ezek eredményeinek egymást kiegészítő adataival kell megbízható képet szerezni, az egész embert minél több oldalról kell tekinteni. Ismerteti az eljárás számos nehézségét és foglalkozik a jellemvizsgáló próbák jöslő értékével is.

A Jövő Útjain. (1. sz.) Az angol Vernon Fülöp az *értelmi tesztek néhány hibaforrásáról* szól: nem szabad a gyermek értelmességi hányadosát adottnak, maradandónak és változhatatlannak tekinteni; az eredményt bizonyos szubjektív tényezők és a használt tesztváltozat befolyásolják; a serdülők átlagonfelüli teljesítményei nehezen értékelhetők; az ú. n. kollektív tesztek csak durva képet adhatnak; az értelmességi hányados a környezet műveltségi foka szerint eltolódhatik stb. Ezek alapján kimondja, hogy „az intelligencia-tesztekől diagnózis és prognózis szempontjából nem szabad túlságosan sokat várnunk”. Herbers Hein ismerteti a hollandiai *bilthoveni gyermekközösség életét*. A 2—3. szám a *testi büntetés* kérdésének van szentelve: elmélkedők és különféle iskolafajokban működő nevelők mondják el és okolják meg véleményüket.

Gyermekvédelem. (3. sz.) Jankovich Adél számos adattal bizonyítja: milyen nagy az *átöröklés jelentősége a gyermekvédelem szempontjából*, és ismerteti a faj javítására irányuló különböző törekvéseket. Mérei Ferenc *Első kereskedelmi vagy ötödik gimnázium* c. cikkében a kereskedelmi iskolára való alkalmasság lélektani vizsgálatáról szól; részletes fejtegetéseinek eredménye: „képessegek szempontjából a kereskedelmi iskolákban elsősorban a kiegyensúlyozott képességű, szellemileg proporcionált, nyugodt, egyenletes munkamenetű, formális érzékkel rendelkező, jól adaptáló típus érvényesülhet.” (4. sz.) Olasz Péter szerint a *gyermek szociális fejlődése hat éves koráig* a köv. feltűnő vonásokat mutatja: a szociális vonatkozások személyi színezete, a csoportosulás hiánya, a szociális partnerválasztásban a felnőttek előnyben részesítése. Megrázóak Felföldi János adatai az *elhagyott gyermek* testi nélkülözéséről és lelki ínségéről. (5. sz.) Karácsony Sándor bizonyos aggodalmakkal néz a *szelekció elé* és óv tőle, hogy pusztán külsőleges kiválogatás bevezetésével csupán látszat szerint oldják meg a kérdést. (6. sz.) Pásztor József *Selejtezés, kiválogatás vagy irányítás* c. cikkében az utóbbi tevékenységet tartja legfontosabbnak és pályaválasztási tanácsadó intézmények létesítését szorgalmazza.

Iskola. (5—8. sz.) Cser Jánosnak *A gyermek megismerése* c. cikksorozatában a lélek vizsgálata kerül sorra; bemutatja a kísérleti megismerés eszközeit: a tesztekét és a próbafüzetes vizsgálatokat. Dobos László az *ifjúság és irodalom* helyes viszonyának kialakításában a gyermek természetének és érdeklődésének figyelembe vételét sürgeti.

Iskola és Egészség. (IV. év, 1. sz.) Polcsán Mihály szerint az *idegbeteg gyermek* gyógykezelésének ellenőrzése, idegorvosi és szociális gondozása az iskolán kívül halaszthatatlan fontos, rámutat a teendőkre és szervezés módjára. Bodó Sándor bemutatja, hogy a budapesti műegyetemen — a közölt adatok tanúsága szerint a világ legtöbb főiskoláját megelőzően — már 11 éve milyen mintaszerűen meg van szervezve a *főiskolai ifjúság egészségvédelme*. Keleti Imre vázolja azokat a gyönyörű eredményeket, amelyeket a *szabadlevegős-iskolamozgalom Németországban* elért: 2000-nél több, vándorló ifjakat befogadó Ifjúsági Otthon (Jugendherberge) és 300-at meghaladó Vidéki Iskolaotthon (Landschulheim) működik ma már. (2. sz.) Mikó Eszter alapos tanulmányban számol le a *szorongás és féle-*

lem az iskolában való szerepével; ismerteti e jelenségek tárgyát és okát, tüneteit és következményeit, megszüntetésének feltételeit, az iskolában előfordult eseteket elemez, végül kioktat a megelőzés és kezelés módjaira. Mihamarabb orvoslást kívánnak azok az adatok a *budapesti fiú iparos- és kereskedőtanoncok szociális viszonyairól*, amelyeket Ötömösi Sándor sorakoztat fel, elsősorban a lakás és étkezés tekintetében. Ebben és a köv. 3. számban Zsindely Sándor befejezi a *magyar iskolaegészségügy történelmi emlékei* köréből sok új adatot feltáró tanulmányát, amelyet Elekes György egészít ki néhány református iskolára vonatkozó adalékkal. Nagyjelentőségű kezdeményezésről számol be Németh László a Medve-utcai polgári iskola „összetétele” c. cikkében. Rendkívül érdekes és színes kép alakul ki a szerző nagy írói készséggel feldolgozott családtörténeti és környezettanulmányi adataiból, alkati és (Cser János füzeteivel végzett) értelmességi vizsgálataiból. Valóban kiderül belőlük, hogy az osztályok összeállítása rendkívül kényes, nagy előrelátást kívánó feladat; az osztályok alakulását nem szabad véletlenre bízni.” K. Felter Magda, Olasz Péter és Fazekas Imre cikkei *serdülőkori problémákkal* foglalkoznak. (4. sz.) Schmidt Ferenc tanulmánya szerint a *környezeti tényezők szerepe az egyéniség kialakulásában* végigkíséri az egész fejlődést. Megkülönböztet objektív és szubjektív környezeti tényezők csoportosítását: az általános (mindenkire ható) tényezők közé sorolja a korszellemet, a vallást, nemzetet, lakóhelyet és a világeseeményeket, míg részleges környezeti tényezők gyanánt a természet, az ember (kül. a család) és világ (sport, műveltség, stb.) alkalmilag ható jelenségei szerepelnek. Eöry László pécsi elemi iskolásokon vizsgálta a *fokozott vitaminnyújtás befolyását* a súlygyarapodásra, növekedésre, munkateljesítményre és általános állapotra. Zemplényi Imre arra hívja fel a figyelmet, hogy a *serdülőkori onánia*, mint lelki fertőzés robban ki az iskolákban és internátusokban egy-egy koraérett, idegesen terhelt és társaira éppen koraérettiségénél fogva erős befolyással bíró fiú hatására. Ugyanő *népünk serdülőkori ifjúságának nevelése* körül tart szemlét és keresi a helyes megoldást. Strausz Tibor orvosi szempontból világít rá a *gyermeki lélek gondozásának* kérdéseire. Elekes György a *növekedő és serdülő középiskolai diákok* táplálkozási problémáit fejtegeti, Bodó Sándor az iskolásgyermekek szempontjából vizsgálja a *nyaralás higiéniját*, K. Felter Magda pedig részletesen ismerteti a *római iskolásgyermekek egészségvédelmét* szolgáló intézményeket.

Izraelita Tanügyi Értesítő. (1. sz.) Cseh Arnold vázlatosan összefoglalja a *könnyű tanulás* módjait, Zsoldos Jenő a *túlterhelés kérdését*, (2. sz.) Vilner Ferenc a *pályaválasztás és zsidó lélek* viszonyát vizsgálja, (3. sz.) Abrányi Aladár a *középiszkolába lépő tanulónak az első nehézségeken való átségitésére* ad tanácsokat, Takács István cikkének tárgya a *hazug gyermek és a diákttragédiák lélektana*, míg Ligeti Boriska az *individuálpszichológia és zsidó nevelés* viszonyát fejtegeti. (4. sz.) Grözinger M. József a *serdülőkor* küzdelmes éveivel, (5. sz.) Steinné Fényes Piroska pedig a *kisgyermekkor* élmények és *iskolai nehézségek* összefüggésével foglalkozik.

Katolikus Nevelés. (5—6. sz.) Kosztolányi István világosan összefoglalja: mit tehet a *lélektan a hitoktató szolgálatában*. Vácolja az öröklött hajlamok szerepét, a környezet hatását, bemutatja a gyermeki fejlődés fokozatait, újabb lélektani irányokat (alkatlélektan, pszichoanalízis, szellemtudományi lélektan) ismerteti, végül behatóan szól az értelmességi vizsgálatokról, főként Cser János próbafüzete alapján.

Kisdiednevelés. (1—5. sz.) Kósa-Szabó Erzsébet befejezi a *gyermeknyelv pedagógiájának alapelvei* c. (könyvrovatunkban ismertetett) érteke-

zését, az 1—3. sz. közli Pörzse Lenke nővér pályaművét: 3—6 éves óvodásokon végzett apró *gyermekmegfigyelések* sorozatát.

Magyar Középiszkola. (5. sz.) Halász László a középiszkola új művelődési eszményéből kiindulva próbálja a *léleknevelés és osztályozás* helyes viszonyát megtalálni. Az elbírálásnál nemcsak az emlékezet készségének, hanem lelki és jellembeli jellegzetességeknek (értelmesség, figyelem, képzelet, értelmi és erkölcsi ítélőképesség, rendszeretet, engedelmesség, megbízhatóság, szociális érzék, vezetői képesség stb.), valamint a tanuló jellemző munkamódjának és munkatempójának megállapítását és a bizonyítványban való megrögzítését is kívánja.

Magyar Pedagógia. (1—2. sz.) Bognár Cecil megállapítja, hogy a tanári egyéniséget általában két tényező: választott szaktudománya és az iskola alakítja; megkeresi az irodalomban előforduló tanárjellemzések magyarozatát, majd a lehetséges *tanártípusok* közül kettőt mutat be részletesen és élénk színekkel: a gyermekektől távolálló és a hozzájuk közelálló tanárt (ez utóbbi általában hivatottabb e pályán). Két tanulságot is levon fejtegetéseiből: megfelelő vizsgálattal el kellene dönten, kik alkalmasak a jelentkezők közül a tanári pályára, és a tanárképzésben (nevelés-tani ismeretek közlése mellett) a tanár kívánatos lelkiségének kialakítására is kellene törekedni. Örvendetes megmozdulásról számol be Somos Lajos közleménye: az egri érseki tanítóképző — jórészt növendékeinek cselekvő részvételével — gazdag és tanulságos *gyermek- és ifjúságtanulmányi kiállítás* rendezett „a szakképzés emelésére és korszerűbbé tételére”. Egyrészt a gyermeki erők kibontakozásának útját akarták szemléltetni, szakszerűen elrendezett rajz-, játék- és kézimunkagyűjteménnyel, másrészt az egri gyermekek testi, lelki és szellemi életének keresztmetszetét akarták adni az adatokat feltüntető színes grafikonnal, diagrammakkal és térképekkel. (3—4. sz.) Olasz Péter azt fejtegeti: mit ér a *serdülőkori napló, a levél és az önéletrajz, mint a kutatás forrása*. Gyulai Ágost újabb kiadványokat (köztük Illyefalvi: A gyermek Budapesten c. művét) ismeretve, rámutat arra, hogy mit jelenthet a *statisztika a pedagógia szolgálatában*. (5—6. sz.) Padányi-Frank Antal megfelelő elméleti alapvetés után a saját gyakorlatából vett példákon, tanítványainak nyilatkozataim keresztül mutatja meg, hogyan idézhető elő és használható ki a lelki megújulás érdekében a *fordulópontok az ifjúság életében*.

Nevelésügyi Szemle. (4. sz.) Röder Pál azoknak a követelményeknek felsorolása után, amelyeket a *középiszkolai nevelés átszervezése* a tanártól megkíván, mint fontos segédeszközről, a személyi lapok rendszeréről szól, és egyéb kezdeményezéseket megemlítve, bemutatja az általa a szekszárdi gimnáziumban évekig használt ifjúságtanulmányi íveket. (5. sz.) Nálunk teljesen ismeretlen területre vezetnek Várkonyi Hildebrand adalécai a *formális képzés történetéhez*: azokról az amerikai lélekteni kísérletekről számol be, amelyekkel tudományosan igazolták a formai képzés lehetőségét. Lörrincz Jenő lelkes cikke a *mai középiszkola* kérdései közül ragad ki néhányat: hangsúlyozza előkészítő jellegét, eleven vonásokkal megrajzolja a megváltozott diák- és tanárlelket, sürgeti a következetes és álérzékenységtől mentes selejtezést és — ezt eddig másutt nem olvastuk — rámutat a középiszkolás és hasonlókorú iparosifjúság lelkülete közti szakadék áthidalásának szinte sorsdöntő nemzeti jelentőségére.

Néptanítók Lapja. (1. sz.) Sebestyén Kálmán a félelem mibenlétének és az ösztönyszerű és a tapasztalaton alapuló félelem jelenségeinek elemzése után bizonyítja, hogy a *félelem szerepe a nevelésben* nagy és gátló hatású, sokszor már félnépszerűsége fejlődik, ezért hangsúlyozza, hogy a félelemkeltéstől óvakodni kell. Gyarmathy Aurél egy angol újságcikkéből kiindulva keresi a *leánygyermekek idegességének okait* az otthon nyugtalan-

ságában és az iskolában (órarend, tananyag, hangulat), s gyógyszerül azt kívánja, hogy az iskolában minél több legyen a jóakarát, a megértés, a derű és szeretet. (3. sz.) Páldi Károly azt fejtegeti, hogy az *eredményes nevelés feltételei* közt mennyire fontos a gyermek magával hozott hajlaimainak ismerete és nyesegetése. (7. sz.) Somos Lajos a *belső szemléltetés* pedagógiai jelentőségével foglalkozik és bemutatja ennek eszközeit. (9. sz.) Ruszthy-Rusztok Károly szerint az *érvényesülési törekvés* a nevelésben jelentékeny tényező, a tanítónak meg kell állapítania az egyes gyermekekben mutatkozó mértékét és irányzatát és a helyes útra kell terelnie. (10. sz.) Zombor Zoltán rámutat az *érzelmi élet lélektana* és a *modern didaktikai elvek* szoros összefüggésére. Ambrus Béla ismerteti a *couézismus* lényegét. (11. sz.) Németh Béla bemutatja a m. kir. *gyermeklélektani intézet* működését. (12. sz.) Sárközy Istvánné megfigyelések és kísérletek alapján megállapította tanítványai „játéktípusát” és azt fejtegeti, hogy a *gyermek játékosztöne* a nevelés szolgálatában erkölcsi fejlődésének irányítására is felhasználható.

A külföldi lapokból vett szemelvények közül bennünket közelebbről érdekelnek: (2. sz.) Igazságosság a nevelésben. (3. sz.) A tanuló önéletrajza. (5. sz.) Az iskola szerepe a közösségre való nevelésben. (6. sz.) A tesztek tanulsága. Az ismétlés és a felejtés. (10. sz.) A jellemnevelés tanulmányozása. Arcpirulás. (11. sz.) Nevelésirányító intézetek Hollandiában. A népmese és a mai ifjúság.

Országos Középiszkolai Tanáregyesületi Közlöny. (6. sz.) Bognár Cecil előadása a *szekció és osztályozás* kérdését vizsgálja meg, leszámol az ellenvetésekkel és rámutat a részrehajlatlan, tárgyilagos elbírálásnak megnyugtató, sőt nevelő hatására. Kálmán Ilona szerint az *individválpszichológia* a *középiszkolában* okkal-móddal alkalmazható; kifejti ennek korlátait, módjait és lehetőségeit. (7. sz.) Kósa Kálmán *Neveléspolitikai és szekció* c. cikkében a szülői aggodalmak eloszlatásával azt igazolja, hogy „a szekció a középiszkola lényegéhez tartozik, a kiválogatás kötelességével és jogával középiszkolai tanárainknak feltétlenül élniök kell.” (9—10. sz.) Dékány István rövid cikke az *osztály és osztályelit* kérdését veti fel, rámutat az osztály tagozottságára, az elit jelentőségére az osztályon belül és a részletkérdések tisztázása érdekében erre vonatkozó tapasztalatok közlését kéri.

Országos Polgári Iskolai Tanáregyesületi Közlöny. (9. sz.) Kokovai Lajos a *polgári iskolai tanulók társadalmi eredetét* kutatja az 1903—1933 közötti időkben (tíz-tíz éves szakaszokban), külön a fiúkra és a leányokra nézve s szétválasztva a fővárosi, fővároskörnyéki, ipari és mezőgazdasági jellegű városokban és községekben működő iskolák tanulóiifjúságát. Adataiból kiolvassa a tanulók rendkívüli megszorodásának és társadalmi eredetük eltulodásának okait és következményeit.

Pedagógiai Szeminárium. (7. sz.) Dékány István Busemann könyvéhez kapcsolódva társadalomtudományi szempontból leírja a *városi és falusi nevelőkörnyezet* elemeit a természettől függés, életmód, az emberek viszonya, a közösségi érzület, tipikus, ill. egyéni életstílus, a nemzedékváltás lefolyása tekintetében, majd szembeállításukból levonja a tanulságokat a gyermekekre, ill. a nevelésre nézve. (8. sz.) Bognár Cecil azt fejtegeti: milyen az *osztályozás hatása a tanulókra*. Mindenoldalú, a tanulók véleményét is számbavevő vizsgálódásainak eredménye gyanánt megállapítja, hogy „az osztályozás nem volna nélkülözhető, vagy mással pótolható, mert nagyon üdvös hatással van a tanulóokra. Káros hatásai inkább a helytelen eljárásnak következményei, és így aránylag könnyen kiküszöbölhetők.”

Protestáns Tanügyi Szemle. (2. sz.) Péntes Zoltán bemutatja: hogy *alaku család és iskola érintkezése gimnáziumaink mai gyakorlatában*; az érte-

sítók alapján fáradságos munkával összeállította és tárgyak szerint felsorolja a szülői értekezleteken elhangzott előadásokat, majd bölcs tanácsokat ad ilyeneknek osztályfokozatok szerint való, a gyermek és a konkrét helyzet ismeretéből adódó megszervezésére. Harsányi István szerint a *gúny, feltékenység és közömbösség* olyan tulajdonságok, amelyek manapság még sok tanárban megvannak, de a helyes nevelés érdekében kiküszöbölendők. (4. sz.) Kun Sándor lelkiismeretvizsgálatot tartva saját működése fölött, azt bizonyítja, hogy a rideg szigornál és csak tárgyi szempontokat figyelembevevő eljárásnál sokkal többet ér a *tanuló megértése*. (5. sz.) Sziklay László cikke (Egy-két szín ifjúságunk lelki arcából) tárgyánál fogva az ifjúsági irodalmi rovatunkban való megbeszélést kívánja.

Székely Károly.

IFJÚSÁGI IRODALOM.

TANULMÁNYOK IFJÚSÁGI IRÓKRÓL ÉS OLVASÓ IFJÚSÁGRÓL

A tulajdonképpeni ifjúsági irodalom alig százesztendő. Egyik feltevélet, a differenciális pszichológiát, ami az emberi szellem újabbkori felfedezései közé tartozik, előkészítik a mult század naturalista gyermek-ábrázolói, élükön Dickens-szel. Kétségtelen, hogy az irodalomnak ezt az irányát ők virágoztatták fel. Az első virágzás persze sok gazt hajtott, ami ellen még egyesületek is alakultak. A magyar ifjúsági irodalomnak a mult század ötvenes éveiben csupán egy alkotása volt: a *Flóri könyve*. Az ezt követő nagyszámú, de csekély értékű ifjúsági irodalom ellen indít harcot a nyolcvanas években, parlamentben és irodalmi életben egyaránt: Benedek Elek. A magyar ifjúsági irodalomnak ez az elhanyagolt állapota adja neki az ösztönzést arra, hogy egész életét, tehetségét az ifjúság ügyének szentelje. Utána jelentkezik irodalmunkban a századforduló másik legnépszerűbb ifjúsági költője, Pósa Lajos. Mindkettőjüket nemcsak a mesemondó kedély és a mérhetetlen gyermekszertet indítja a gyermek felé, hanem az az „egy cseppnyi naivitás” is, mely a gyermekkel rokon a mesélő lelkében. Éppen ezért igen öröndetes, hogy egyszerre több mű is igyekszik megmérni életük munkásságát és irodalmi jelentőségét, régi hiányt pótolva ezzel. A magyar ifjúsági irodalom története ugyanis feldolgozatlan része irodalomtörténetünknek.

Benedek Elekről két tanulmány is fekszik előttünk. Az egyik (*Gaál Endre*: Benedek Elek. Arckép. Debrecen, 1935. 10 l.) kisebb terjedelmű, de igen színes, életrajzismertetésbe szőtt méltatása annak az írónak, „aki több, mint összes munkái”. Különösen az író evangéliumon nyugvó világnézetével foglalkozik, igazságszeretetével és józan nacionalizmusával. „Tanuljátok meg az állam nyelvét, de ne feledjétek el a magatokét!” — adta ki az új jelszót kis „cimboráinak”, a székely gyermekeknek. Páratlan rugalmassággal alkalmazkodott a megváltozott viszonyokhoz, s ősz fejjel is megtalálta új hivatását. S bár élete a kiegyezés korának kezdetével és végével esik egybe, meg nem szűnő irodalmi működésével túlnőtt e korszak keretein. — A másik tanulmány (*Vezér Erzsébet*: Benedek Elek. Budapest, 1937. 63 l.) az előbbinél teljesebb és rendszeresebb összefoglalása a nagy író élete munkájának. Fejezeteiből mi azt a részt emeljük ki, amelyben az ifjúsági irodalomért folytatott küzdelmét ismerteti a szerző. Benedek Elek 1888-ban tartott parlamenti beszédében hadjáratot indít az akkori ifjúsági irodalom ellen. Együgyűnek és idegen szelleműnek tartja, mely a magyarság igazi értékei iránt érzéketlen. Az ifjúsági mű írásához — mondja — nem elegendő az erős írói tehetség. „A legzseniálisabb író is kudarcot vall, ha tehetségéhez nem járul mélyesen mély kedély, s mindenekfelett a gyermekvilág erős szeretete. Aki gyermekkönyv írásába fog, kell, hogy le tudjon szállni a gyermekvilág eszejárásához, kedvteléséhez, s éppenséggel nem fölösleges, ha mindezekhez van még a gyermek

lelkével rokon vonás, egy cseppnyi naivitás." Ajánlotta még, hogy tűzzenek ki díjakat gyermekkönyvek jutalmazására és vizsgálják felül s bírálják meg a forgalomban levő ifjúsági munkákat. Jól tudjuk, hogy e szavakra Benedek Elek életét tette rá, ötven esztendő telt el belőle a magyar gyermekért, s bár közben megértük a gyermekirodalom virágzását is, manapság változatlan fogalmazásban mondhatná el akkori parlamenti beszédét. Kell, hogy élő szavait ne csak halhatatlan művei, de ilyen alaposan kidolgozott tanulmányok is idézzék időnként, mint Vezér Erzsébet dolgozata.

Pósa Lajosról szintén egy bölcsészeti doktori értekezésben kaptunk rendszeres életrajzot és méltatást. (*Tóth Laura*: Pósa Lajos. Budapest, 1936. 47 l.) A legelső és legérzékenyebb benyomásokat az ifjúkori olvasmányok teszik — írja a szerző — az első kérdés tehát az, mit adnak az ifjúsági, gyermekirodalmi könyvek, illetve rajtuk keresztül mit sugároznak a gyermek lelkébe az írók? E kérdés megoldása felé tesz egy jelentős lépést, amikor egyik legnagyobb hatású gyermekköltőnknek, Pósa Lajosnak az érdemeit vizsgálja. Ismerteti küzdelmes életét, valamint költészetét, meséit [amiket legtöbbször értékel] és gyermekversikéit. Külön fejezetben foglalkozik Az *En Ujságom*-mal, az első, sokezer előfizetőt vonzó gyermeklappal. Gazdag bibliográfiát közöl, ami azonban mégsem teljes, mert sajnálatosan hiányzik belőle *Kenyeres Elemér* egy, *Nagy László* két, igen jelentős Pósa-tanulmánya. Végül magyarázatát adja Pósa mai népszerűtlenségének. Verseinek optimista hazafiassága beleveszett a világháború kijózanító fegyverzörejébe. Trianonnal Pósa bűbajos tündérvilága elmerült. Örökké mosolygó derűje ma csupán csilingelő cifraságnak hat. Meséi, de különösen állatmeséi azonban most is olyan értékek, amelyek Pósa irodalmi hatását mai napig is éreztetik.

A *Flóri könyve* széplelkű szerzőjéről, *Bezerédj Amáliáról*, a reformkor nagy Bezerédj-jének hitveséről is most jelent meg egy igen meleg hangú írás *Szondy György* tollából (*Szondy György: Bezerédj Amália*. Debrecen, 1937. 20 l. A budapesti Studium főbizománya.). Bezerédj Amália a reformkor tragikus sorsú gyermeke volt. Fiatalon, a legboldogabb családi életből szólította el a halál, kárpótlásul az író dicsőség babérágát téve sírjára. Egy kialvó élet fordult minden érdeklődésével és szeretetével a zsendülő élet, a gyermek felé, a saját gyermeke, Flóri felé. A felvilágosult szülők emancipált nőnek szánták a rendkívül eszes kisleányt, Deák Ferenc „kis mátkáját”, aki, ha megtagadtak tőle valamit, „*én is ember vagyok*” kijelentéssel védte jogait. Három éves korára ismerte a betűket és tízig tudott számlálni. Édesanyja ebben az időben már németre és franciára fogta s kétsoros kis versikékben nevelte az illedelmes viselkedésre. Keskeny papírszeletekben így gyűltek össze azok a versikék, melyek egy évszázadra megőrizték édesanyja és kisgyermek megható kapcsolatát. A könyv első felét ezek a kis versek teszik, míg a második rész ismeretterjesztő, sőt itt-ott tudományos fogalmak foglalata. Az *ős-kisdedővök* „tankönyve” volt tulajdonképpen *Flóri könyve* s ez nem véletlen, mert szerzője a százszentendős kisdedővök egyik életrekelteje volt. A könyv diadalmasan állta száz esztendő minden izlésváltozását, s ma *tizenhatodik kiadásban*, Schöpflin Aladár átdolgozásában forog közkezen legötletesebb, legszórakoztatóbb, legsikerültebb gyermekkönyvünk. „Nevelőhatása fokozódott s olvasása még a felnőttest is felüdíti” — írja róla Szondy György, aki a gyermekirodalom iránti szeretettel vonja figyelmünket legelső ifjúsági könyvünk szomorú sorsú szerzője felé, halálának századik évfordulója alkalmából.

*

Egy-két szín ifjúságunk lelki arcából — címmel *Sziklay László dr.* érdekes tanulmányt írt a Protestáns Tanügyi Szemlében. Megállapítja, hogy az eddigi kutatások, amelyek az ifjúság irodalmi érdeklődésére vonatkoznak, többnyire kérdőíves módszerrel történtek, tehát *külső* adatgyűjtés-

sel. Szerzőnek sikerült közvetlenebb módon, *belső* megfigyelés alapján megállapítani a tanulók *igazi* érdeklődését. A nyiregyházi ev. gimnázium ugyanis *olvasótermet* létesített. Ennek a kivételi katalógusa alapján tette szerző megfigyeléseit. Mivel a kötelező olvasmányokat az ifjúsági könyvtárból szerzik be a tanulók, az olvasóteremben igazán azt olvassák, ami iskolai kötelezettségeiken kívül esik. A könyvtárosok is tanulók, az alakoskodás veszedelme tehát ki van küszöbölve. Két és félezer kölcsönzött könyv adatai mutatják, hogy az ifjúság érdeklődése legjobban Zilahy Lajos művei felé fordul, 189 esetben, utána Harsányi Zsolt életrajzi regényei következnek. A cikkíró szerint Zilahy kimagasló népszerűségének okát műveinek erotikus vonásaiban kereshetjük. A klasszikusok közt Jókai vezet 95 művel, utána Gárdonyi, Mikszáth a sorrend, ami szinte végtelenségig megisméltendő eredménye valamennyi hasonló irányú vizsgálatnak. A líra népszerűtlen, egyedül Ady érdeklí őkét. A romantika diadalát jelenti, hogy Aranytól a Toldi Szerelme a legolvasottabb, a külföldi írótól pedig Dumas. Őt a modern külföldiek közül csak Wells szárnyalja túl. Feltűnő, hogy a fordított francia és orosz regények mennyivel népszerűbbek, mint a németek. A nyelvtanulás eredménye is hasonlóképpen alakul a francia javára (nemcsak ebben az iskolában). Olvasmányaik kiválasztásában nagy szerepet játszik a mozi is, a *Karenin Annát* pl. mindenki akkor akarta kivenni, amikor a városi moziban játszották. Mindezek alapján milyen a mai ifjúságunk? — kérdi Sziklay. „Szereti a romantika lépes-mézét, el-elkalandozik a fantasztikumok világába, de csak azért, hogy öt perc mulva lehető legrealisabb képet kíséreljen magának Istenről alkotni... Falja a történeti és életrajzi regényeket, de ezt mintha nemcsak azért tenné, mert ez most divat, hanem azért is, mert irányítást, buzdítást vár tőlük a jövő, az élete szempontjából, ahol — tudja — erős harc várja.” Sziklay László tehát kedvező, rokonszenves színben látja mai ifjúságunk lelki arculatát. Tagadhatatlan, hogy közlése új és változatos megfigyeléseket tartalmaz, de az is igaz, hogy eredményei jórészt megegyeznek az eddigi kérdőíves módszerrel végrehajtott kísérletekével. Ifjúságunk tehát öszintének bizonyult, ami a gyermektanulmányozás legörvendetesebb tapasztalata.

Dobos László.

Tobisch Irén: Panni. Ifjúsági regény, Budapest, 1937. 77 l. Ára füzve 1, kötve 2 P.

A *Magyar Ifjúsági Vöröskereszt* kiadásában jelent meg a finomtollú írónőnek legújabb regénye s ezzel máris jelzi művének erkölcsi irányát. Egy javító-intézet nyüzsgő darázs-fészkébe önhibáján kívül, sőt a bűn áldozatos magarávallásával belecsöppen Panni, a jólelkű, de sorstól megvert falusi leány. A regény ennek a kislánynak a küzdelme az igazságért és jóságért. Társaságában a rosszak megtérnek és már úgy látszik, hogy Panni útja is a végső boldogsághoz és boldoguláshoz vezet, amikor váratlan fordulat újra Panni ellen fordítja a vádaskodás nyilait. A látszatok egész sorozata ellene szegődik, a rosszindulatú társnők még a jóságát is bűnné dagasztják, mikor a *jóság*, melyben anyyi erővel hisz, megmenti és világot vet büntetlenségére, ártatlanságára. A jutalom sem marad el, a szenvedéssel teli életért maga az élet jutalmazza meg boldogsággal, szeretettel.

Tobisch Irén ebbe az írásába is belevitte meleg érzelmeit, tiszta gyermekszeretetét s a nevelés erejébe vetett hitét. Regénye kellemes olvasmány, erkölcsi célzata kifejező, de nem kirívó. Serdülő lányok öszinté érdeklődéssel olvashatják végig a szép kiállítású könyvet.

dl.

Pályázat. A Kisfaludy-Társaság a Szilasy Nelli-alapítványból 500 P-s pályázatot hirdet gyermekeknek való, legalább egy nyomtatott ívre terjedő elbeszélő vagy lírai versekből álló munkára. A gépirásos munkákat a szerző nevét és címét tartalmazó jelígens borítékkal együtt 1937. okt. 31-ig kell a Társaság titkárnál (Budapest, I., Ormódi-út 3.) benyújtani.

INHALTSANGABE. — RÉSUMÉ.

Z. Péntes: Die Fähigkeit der Wesenserfassung bei Schülern. (S. 1—10.) Verf. stellt — hauptsächlich nach *Pauler* — fest, daß die Wesenserfassung eine eigentümliche, ganzheitliche, unzerlegbare intellektuelle Tätigkeit u. ihr bedeutendster Charakterzug die Einsicht in die Relationen ist. Die Entwicklung d. Relationsinnes zeigt zw. d. 10—18. Lebensjahr 3 Stufen: die d. Analyse (10—13. Lj.), die d. Synthese (14—16. Lj.) und die d. Systembildens (17—18. Lj.). Zur Feststellung der an den einzelnen Altersstufen herrschenden Relationskategorien hatten die in 6 Altersstufen eingeteilten 380 Schüler 6 Tests zu lösen: 1. Verknüpfen zusammengehörender Art- und Gattungsbegriffe (Entwicklung: 20⁰/o); 2. Bestimmung des Kausalzusammenhanges (E.: 10⁰/o); 3. Finden des Gegensatzes (E.: 11⁰/o); 4. Bestimmung der Ähnlichkeit u. Differenz von Begriffspaaren (E.: 73⁰/o); 5. Finden des Oberbegriffs (E.: 141⁰/o); 6. Analogiebildung (E.: 56⁰/o); Gesamtentwicklung: 74⁰/o. Die Gymnasiasten waren besser als die Mittel- (Bürger)schüler. Beim Test 1—3 ist die Entwicklung belanglos, eine bedeutende Entwicklung in den Leistungen zeigt sich hingegen beim Finden des Oberbegriffs, der *differentia specifica* u. in der Analogiebildung; diese, in der höheren geistigen Arbeit unentbehrlichen Fähigkeiten entwickeln sich erst nach der Pubertät stärker. Verf. hat von den 70 Sätzen der Serie die nur abstrakte Begriffe enthaltenden (15) auch abgesondert untersucht; da zeigte die Entwicklung 47⁰/o, während sie bei den konkreten Begriffen nur 32⁰/o war. Die höhere Stufe der Abstraktion erreichen also die Schüler erst im 16—17 Jahr. Die Untersuchung der Entwicklung der einzelnen Kategoriengattungen ergab folgende Ergebnisse: Art-Gattung 38⁰/o, zeitliche Folge 24⁰/o, Kreis-Glied 80⁰/o. Im allgemeinen werden die Relationen der Differenz, des Gegensatzes u. Widerspruchs bei weitem eher bewußt, als die der Ähnlichkeit, Gleichheit u. Analogie. — Ähnliche Arbeiten wären zur genaueren psychologischen Beurteilung von Umfang u. Struktur des Lehrguts und der Lehrerpersönlichkeit erforderlich, wie das Verf. am mathematischen Unterricht zeigt.

E. Hajós: Die Autorität und die Erziehung unserer Zeit. (S. 10—21.) Einer der Gründe der moralischen Krise unserer Zeit ist das Schwinden der Anerkennung der Autorität. Ursachen dieser unheilvollen Erscheinung sind u. a.: die Verbreitung gewisser Weltanschauungen, unrichtige Behandlungsweise (übertriebene Strenge oder Verwöhnung, Bevorzugen eines der Geschwister usw.) seitens der Eltern, besonders in der Pubertät; auch die Lehren mancher sog. Erziehungneuerer, vor allem die falsch verstandene Psychoanalyse und Individualpsychologie. Verf. fordert die Wiederherstellung des Autoritätsprinzips in der Erziehung.

Dr. A. Kempelen: Über biologische Kenntnisse der Oberprimaner. (S. 21—25.) Verf. untersuchte 77 Oberprimaner (23—23 von zwei Klassen eines Realgymnasiums u. 31 Oberrealschüler), die 25 Fragen aus der Anthropologie, Zoologie, Botanik, allg. u. vergl. Biologie, welche teils bloßes Tatsachenwissen, teils aber Nachsinnen erforderten, zu beantworten hatten. Aus den Ergebnissen (s. Tabelle, S. 23.) erhellt, daß die Schüler selbst die elementarsten biologischen Tatsachen falsch wußten und auslegten, und daß sie aus den vor Jahren erworbenen Kenntnissen nicht das Wesentliche behielten. Daraus folgt für die Lehrplangestaltung, daß es vorteilhafter ist, wenn die Schüler von demselben Gegenstand in mehreren Klassen hören, und daß die konkreten Lehrstoffe in die Unter-, die ein Vergleichen u. Übersicht erfordernden aber in die Oberklassen gehören.

(Übersetzt von *K. Székely*.)

A kiadásért felelős: Cser János dr.